

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra ekonomie

Postavení států NAFTA ve světovém hospodářství
Bakalářská práce

Autor: David Tichý
Studijní obor: Finanční management

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Kovárník, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 14.4.2020

David Tichý

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jaroslavu Kovárníkovi, Ph.D. za metodické vedení práce a projevenou trpělivost.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá severoamerickým uskupením států the North American Free Trade Agreement (dále jen NAFTA). Cílem práce je popsat ekonomický stav států NAFTA v průběhu posledních několika dekad na základních ekonomických ukazatelích. Zároveň práce popisuje vývoj mezinárodního obchodu mezi státy NAFTA a následně i mezi celým uskupením a vybranými ekonomickými celky světa. V teoretické části práce je pozornost věnována základním ekonomickým ukazatelům. Jejich význam je vysvětlen a teoreticky popsán. Zároveň teoretická část popisuje historický vývoj mezinárodního obchodu a jeho význam. V části praktické jsou poté demonstrovány výše popsané problematiky na konkrétních státech, a sice státech uskupení NAFTA, tedy Mexika, Spojených států amerických a Kanady, a vybraných obchodních partnerů tohoto uskupení, případně dalších států světa.

Annotation

Title: The Position of NAFTA Countries in the World Economy

The Bachelor Thesis describes a North American union of countries of the North American Free Trade Agreement (hereinafter referred to as the “NAFTA”). The purpose of the Bachelor Thesis is to describe economic situation of particular countries of NAFTA in the course of last few decades based on basic economic indicators. Furthermore, the Bachelor Thesis describes evolution of an international trade between the countries of NAFTA followed by an international trade between the group as a whole and picked economics of the world. The theory part of the Bachelor Thesis covers an explanation to some of the basic economic indicators, pointing out their purpose and their theoretical basis. Secondly, it shortly describes history of the international trade and its purpose. The second part takes these theory standpoints and shows their meaning and rates on particular examples which are the states of NAFTA, meaning Mexico, the United States of America, Canada, and also some of the NAFTA’s trade partners and other countries of the world.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Teoretická část – Základní pojmy.....	3
2.1	Hrubý domácí produkt a hrubý národní produkt.....	3
2.2	Ceny a inflace	5
2.3	Nezaměstnanost	6
2.4	Zahraniční obchod	8
2.5	Význam zahraničního obchodu	9
2.6	Kvantifikace postavení zahraničního obchodu.....	10
2.7	Otevřenost ekonomiky	10
2.8	Saldo běžného účtu platební bilance.....	11
2.9	Magický čtyřúhelník	11
3	Praktická část.....	13
3.1	Hrubý domácí produkt	13
3.1.1	Spojené státy americké	13
3.1.2	Kanada	14
3.1.3	Mexiko	16
3.1.4	Porovnání HDP států NAFTA s vybranými zeměmi světa.....	17
3.2	Ceny a inflace	19
3.2.1	Spojené státy americké	19
3.2.2	Kanada	20
3.2.3	Mexiko	21
3.2.4	Porovnání indexu CPI a inflace států NAFTA a OECD.....	22
3.3	Nezaměstnanost.....	23
3.3.1	Spojené státy americké	23
3.3.2	Kanada	24
3.3.3	Mexiko	25
3.3.4	Porovnání nezaměstnaností států NAFTA a OECD.....	26
3.4	Obchodní bilance států NAFTA	28
3.4.1	Spojené státy americké	28
3.4.2	Kanada	29
3.4.3	Mexiko	30
3.4.4	Porovnání obchodních bilancí států NAFTA a OECD.....	31

3.5	Otevřenost ekonomik států NAFTA	33
3.5.1	Spojené státy americké	33
3.5.2	Kanada	33
3.5.3	Mexiko	34
3.5.4	Porovnání otevřenosti ekonomik států NAFTA a OECD	35
3.6	Saldo běžného účtu platební bilance států NAFTA	37
3.6.1	Spojené státy americké	37
3.6.2	Kanada	38
3.6.3	Mexiko	39
3.6.4	Porovnání sald běžných účtů platebních bilancí států NAFTA a OECD	40
3.7	Magický čtyřúhelník států NAFTA	41
4	Shrnutí výsledků	45
5	Závěry a doporučení	47
6	Seznam literatury	49

1 Úvod

Ekonomie zasahuje do většiny, ne-li do všech oblastí života. Proto je důležité mít povědomí alespoň o největších ekonomických celcích světa, mezi jež se společenství NAFTA bezpochyby řadí.

Následující práce se tedy zabývá ekonomickými stavy a vztahy mezi státy, které jsou součástí Severoamerické dohody o volném obchodu, tedy společenství NAFTA. Zmíněnými státy se rozumí Kanada, Spojené státy americké a Mexiko. Geograficky se tedy jedná o území Severní Ameriky. Zároveň jsou porovnány ekonomiky států NAFTA s dalšími významnými a vybranými ekonomickými celky světa, zejména států Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen „OECD“).

Práce je dělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části jsou popsány základní makroekonomické ukazatele a jejich význam v ekonomice. Teoreticky optimální hodnoty těchto ekonomických ukazatelů jsou v práci popsány také. Mimo tyto ukazatele se práce zaměřuje i na mezinárodní obchod. Stručně je popsán vznik a vývoj mezinárodního obchodu. Následně jsou vysvětleny vybrané teorie z oblasti mezinárodního obchodu a obecně je popsán i jeho význam. Druhá část práce, tedy část praktická, poté navazuje na koncepty, jež jsou vysvětleny a popsány v části teoretické a demonstruje je na konkrétních ekonomických subjektech. Výše zmíněné makroekonomické ukazatele jsou tedy popsány na státech NAFTA. Práce uvádí konkrétní hodnoty těchto ukazatelů na konkrétních ekonomických celcích v průběhu posledních dvaceti let. Společně s hodnotami ukazatelů je vysvětlen i důsledek těchto hodnot a co pro ekonomiku dané země, potažmo celosvětovou ekonomiku tyto hodnoty způsobily či způsobují. Hodnoty ukazatelů jsou také porovnávány mezi vybranými ekonomickými celky. Pole mezinárodního obchodu je vyobrazeno na vývoji obchodu mezi státy NAFTA a jeho dopadu na ekonomiky zainteresovaných států. Mimo to je popsána i výměna zboží a služeb mezi spolkem NAFTA a významnými ekonomickými subjekty, zejména státy OECD. Je tedy vyobrazen vývoj mezinárodního obchodu a jeho trend v nedávné minulosti až současnosti.

Cílem této práce je přiblížit čtenáři ekonomickou situaci států společenství NAFTA a jejich vzájemný obchod a spolupráci i ve světovém měřítku. Zároveň práce nabízí pohled na hospodářství společenství NAFTA v porovnání s ostatními světovými hospodářstvími.

Výsledkem práce je ucelenější a přesnější pohled čtenáře na ekonomickou situaci jak samotného společenství NAFTA, tak i na různá srovnání s dalšími zeměmi (resp. uskupeními).

2 Teoretická část – Základní pojmy

V teoretické části je postupně popsán hrubý národní produkt a hrubý domácí produkt (dále „HDP“), inflace (stabilita cen), bilance zahraničního obchodu (export/import), nezaměstnanost. Tyto čtyři ukazatele spolu úzce souvisejí a dohromady tvoří „magický čtyřúhelník“. Magický čtyřúhelník je tím pádem důležitým indikátorem při hodnocení národního hospodářství. Optimální hodnoty magického čtyřúhelníku nabývají podle parametrů OECD těchto hodnot: míra nezaměstnanosti 5,5 %, míra inflace 2 %, meziroční tempo růstu reálného HDP 3 %, saldo běžného účtu platební bilance k nominálnímu HDP 0 % [40, s. 92].

2.1 Hrubý domácí produkt a hrubý národní produkt

Hrubý domácí produkt a hrubý národní produkt jsou ukazateli ekonomického růstu. HDP je nejpoužívanějším ukazatelem v hospodářské politice. Ukazatel měří celkový objem veškeré finální produkce vyrobené v dané zemi během daného období výrobními faktory umístěnými v dané zemi bez ohledu na to, kdo tyto výrobní faktory vlastní [40, s. 91]. Zejména v Severní Americe se také běžně používá hrubý národní produkt, který zohledňuje pouze produkci vyrobenou občany příslušné země.

Hrubý domácí produkt je definován jako souhrn statků a služeb vyjádřený v penězích vytvořený za určité období (zpravidla za rok) výrobními faktory (práce, přírodní zdroje, kapitál) na území státu, bez ohledu na to, zda jsou vlastněny občany státu nebo cizinci [43, s. 31]. HDP se udává v tržních cenách, pak hovoříme o nominálním HDP, nebo ve stálých cenách, pak se jedná o reálný HDP [23, s. 177]. Rozdíl mezi nominálním a reálným HDP spočívá v tom, jaké ceny výrobků a služeb uvažujeme. Nominální HDP uvažuje běžné (skutečné) ceny (zahrnuje např. inflaci), kdežto reálný HDP vychází z cen stálých.

Hrubý národní produkt je definován jako souhrn statků a služeb vyjádřený v penězích vytvořený za určité období výrobními faktory ve vlastnictví občanů příslušné země, bez ohledu na to, zda výroba probíhala na území státu nebo v zahraničí [43, s. 31].

HDP lze počítat třemi metodami. První, metoda produkční (zbožová), vychází z výroby a sčítá všechny vyrobené finální statky a služby, které firmy za dané období prodaly domácnostem, vládě, jiným firmám (zde jsou ale počítány pouze dlouhodobé statky, tedy dlouhodobý majetek a přírůstky, resp. úbytky stavu zásob firem, protože při započítání všech materiálů

a meziproduktů by docházelo k duplicitám) a čisté vývozy (export mínus import), [43, s. 31]. Vše zaznamenává vzorec níže (1).

$HDP = \text{spotřeba domácností} + \text{investice soukromých domácích firem} + \text{vládní nákupy} + \text{čistý vývoz}$ (1)

Vysvětlivky:

- a) Spotřeba domácností – výdaje za konečné produkty (zboží) uskutečněné občany za daný rok. Tyto výdaje bývají největší položkou a tvoří zpravidla 2/3 HDP. Patří sem spotřeba krátkodobá i dlouhodobá, ovšem s výjimkou koupě nových bytů, které se započítávají mezi investice domácích firem.
- b) Investice soukromých domácích firem – výdaje za stroje, budovy, technologie, změny stavu zásob. Investice vládní zde nejsou zahrnuty, protože jsou obsaženy ve vládních nákupech.
- c) Vládní nákupy – výdaje na infrastrukturu, obranu státu, školství, zdravotnictví, ochranu životního prostředí apod. Nejsou zde zahrnuty transferové platby (tedy přerozdělování ze státního rozpočtu pro obyvatelstvo). Je to proto, že tyto peníze jsou již započítány v spotřebách domácností.
- d) Čistý vývoz – je dán rozdílem exportu a importu. Tím nejsou na jedné straně opomenuty statky a služby vyrobené u nás, ale prodané do zahraničí, a zároveň jsou eliminovány výdaje domácností, firem a vlády za zboží a služby vyrobené v jiném státu.

Druhou metodou je důchodová metoda. Tato metoda rozlišuje různé účastníky, kteří mají podíl na vyrobených statcích a službách. Zaměstnanci dostávají mzdy a platy, majitelé půdy rentu, majitelé kapitálu čistý úrok a zisky [43, s. 32]. Do této metody poté nejsou započteny platby mezi firmami (docházelo by k duplicitám). Naopak nesmí být opomenuto započítání odpisů a nepřímé daně, jak je uvedeno ve vzorcích níže [43, s. 32].

$HDP = \text{mzdy} + \text{renty} + \text{zisky} + \text{úroky} + \text{opotřeben\acute{e} investic} + \text{nepřím\acute{e} dan\acute{e}}$ [43, s. 32]

Ekvivalentně: **$HDP = \text{národní důchod} + \text{opotřeben\acute{e} investic} + \text{nepřím\acute{e} dan\acute{e}}$** [43, s. 32]

Třetí metodou je metoda výdajová. Vychází z výdajů jednotlivých sektorů na nákup finálních výrobků a služeb. Výdaje na meziprodukt se zde neberou v potaz a relevantní jsou pouze nákupy finálních výrobků. Pokud tedy sečteme osobní výdaje na spotřebu (C), hrubé soukromé

domácí investice (I), vládní výdaje na nákup statků a služeb (G) a saldo obchodní bilance (NX) jsou výstupem celkové agregátní výdaje, které jsou ekvivalentem domácího produktu.

$$\text{Agregátní výdaje} = C + I + G + NX$$

2.2 Ceny a inflace

Cenou je rozuměna hodnota určitého zboží, které je směňováno. V minulosti probíhala směna zboží v podstatě výhradně barterovým obchodem. To znamená, že lidé směňovali jeden druh zboží za druhý. Dnes se již barterový obchod v takové hojnosti neužívá, důvodem je existence peněz. Peníze jsou dnes považovány za měřítko ceny a hrají v ekonomice velmi významnou roli. Peníze mají svůj vlastní trh, který se nazývá finanční trh. Na tomto trhu se střetává nabídka s poptávkou. Peníze zde tedy reprezentují určitou hodnotu, ale tato hodnota není fixní [43, s. 39]. Pokud dojde na trhu ke znehodnocení peněz, hovoříme o inflaci. Opakem tohoto jevu je pak deflace (tedy zhodnocení peněz). Pokud by v jednom období byla inflace 5 % a v následujícím 2 % nedochází k deflaci, avšak k desinflaci. Inflace se v praxi projevuje růstem cenové hladiny (zvyšováním cen zboží a služeb), [43, s. 39].

Inflace je tedy růst všeobecné cenové úrovně, deflace naopak znamená pokles všeobecné cenové úrovně [22, s. 116]. Z hlediska poptávky a nabídky je inflace rozlišena na inflaci taženou poptávkou a inflaci taženou nabídkou. První případ, tedy inflace tažená poptávkou, nastává, pokud se na trhu zvýší poptávka a objem nabídky se zachová. Inflace tažená nabídkou může být uvedena na následujícím příkladu. Zvýšení cen nabídky v důsledku zdražení vstupů do výroby (materiálů, energií, kapitálu atd.). Poptávka pak volá po zvyšování mezd, což způsobí opětovné zvýšení cen nabídky a inflace bují [43, s. 40].

Znehodnocení peněz je vyjádřeno mírou inflace. Tento ukazatel je velmi významný, ať už pro různá srovnání či ekonomiku jako takovou.

$$\text{Míra inflace} = (\text{cenová hladina}_t - \text{cenová hladina}_{t-1}) / \text{cenová hladina}_{t-1}$$

- kde t je určité období [43, s. 40]

K vyjádření vývoje cenové hladiny je užíváno několika indexů. Prvním z nich je index spotřebitelských cen (dále „CPI“). Cenová hladina je průměrem úrovně cen spotřebních výrobků a služeb (je popisováno jako spotřební koš, ve kterém má každá skupina spotřebovávaných výrobků a služeb určitou váhu a podíl), [43, s. 40]. Druhým indexem je index

cen výrobců (dále „PPI“). PPI je sledován pro různá odvětví a všeobecně se má za to, že vývoj PPI signalizuje nadcházející změny CPI [43, s. 40].

Deflátor HDP je vypočítán jako poměr HDP v běžných cenách k HDP ve stálých cenách určitého roku. Změna cenové hladiny je tak získána zprostředkovaně [43, s. 40]. Tento ukazatel je přesnější, nežli CPI, jeho nevýhoda spočívá v tom, že se počítá pouze zpětně z HDP, které statistický úřad vyjadřuje jednou ročně.

V závislosti na velikosti míře inflace je rozlišena inflace na mírnou, pádivou a hyperinflaci. Inflace mírná (plíživá) je jednociferná. Inflace pádivá je dvojciferná. Je popsána jako stav, kdy lidé přestávají věřit domácí měně, preferují stabilnější cizí měny nebo jiné trvalejší hodnoty. Chod ekonomiky je narušován a ekonomická výkonnost klesá [43, s. 40]. Hyperinflace nabývá trojciferných hodnot a větších. V jejím důsledku lidé začínají preferovat barterový obchod. Ekonomický systém společnosti se úplně rozpadá, nastává chaos a anarchie [43, s. 40]. Nejtypičtějším příkladem je stav Německa po první světové válce, kde bylo Německo na straně poražených a byly na něj uvaleny válečné reparace. Postupně inflace přešla do hyperinflace, která se vyšplhala do vysokých čísel.

2.3 Nezaměstnanost

Pracovní síla je považována za zboží, jež je na trhu poptáváno (firmami). Tento trh je nazýván trh práce. Na tomto trhu nastávají níže popsané jevy a vztahy. Pokud se nabídka práce a poptávka po práci rovnají, znamená to, že lidé, kteří mají zájem o práci, jež je nabízena za určitých podmínek, ji získají. Tato rovnost nastává při rovnovážné mzdě [43, s. 42]. Pokud nastane převis poptávky, znamená to, že nabízená práce není za daných mzdových podmínek pro pracovní sílu přijatelná. Tento stav lze nalézt v ekonomice, kde je nižší reálná mzda než mzda rovnovážná [43, s. 42]. Opakem tohoto jevu je převis nabídky. Lidmi (pracovní síla) nabízená práce není firmami plně využita a v důsledku toho vzniká nezaměstnanost. Znamená to tedy, že reálné mzdy jsou vyšší, než je mzda rovnovážná.

Tento popis trhu je však zjednodušený, jelikož neuvažuje strukturu poptávky a nabídky. Tím jsou myšleny různá specifikace, např. firmy u pracovní síly nárokují určitou kvalifikaci. V důsledku tohoto je pak možné pozorovat stav, kdy existují neobsazená pracovní místa na straně poptávky, zatímco existují nezaměstnaní lidé. Zároveň lidé, jakožto pracovní síla, mají na práci určité požadavky, které v poslední době jen rostou a dostávají se do popředí (lidé jsou více selektivní ohledně výběru práce).

Nezaměstnanost se z makroekonomického pohledu dělí na dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolná nezaměstnanost, jak napovídá název, nastává, pokud lidé disponují pracovní silou, ale odmítají ji poskytnout na trhu práce. Například pokud třicetiletý muž vyhraje v loterii větší obnos peněz, je dosti možné, že se rozhodne jeho pracovní sílu na trhu práce neposkytovat a raději si užívat volný čas. Na druhé straně je nezaměstnanost nedobrovolná. Pokud nastane, znamená to, že lidé chtějí a potřebují práci. Avšak práci na trhu práce nenajdou, jelikož není poptávaná [19, s. 285].

V dnešní době je dobrovolná nezaměstnanost respektována jako svobodné rozhodnutí jedince a například v České republice (dále „ČR“) není jako taková v rozporu se zákonem. Jiná situace nastává, pokud jde o zaměstnanost nedobrovolnou. V tomto případě existují ve vyspělých zemích různé záchranné sociální systémy.

Nezaměstnanost má několik příčin. Z tohoto hlediska je rozdělena na frikční, strukturální a cyklickou nezaměstnanost. Frikční nezaměstnanost znamená, že lidé běžně mění svou práci (v některé firmě nejsou spokojeni, rozváží pracovní poměr a hledají jiné zaměstnání). Jedná se o přirozený, krátkodobý jev, který je pro tržní hospodářství pozitivní (je to realizace zákona nabídky a poptávky na trhu práce), [43, s. 42]. Strukturální nezaměstnanost nastane, když určité odvětví na trhu práce zaznamená úpadek na trhu práce na straně poptávky. V ČR je pro to typickým příkladem těžební průmysl, kdy v dolech došlo v jednu chvíli uhlí, v důsledku čehož poměrně velká masa lidí přišla o práci. Pro opětovné navrácení hodnot nezaměstnanosti k předešlému stavu může být ideálním řešením nalezení nějakého jiného odvětví, které se právě rozvíjí a nově nezaměstnané překvalifikovat v rámci tohoto odvětví. Posledním typem nezaměstnanosti je nezaměstnanost cyklická. Tato nezaměstnanost se odvíjí od toho, v jaké fázi se ekonomika nachází. Pokud je ve fázi krize a sedla, nezaměstnanost roste a zároveň se snižují objemy mezd. Naopak v období konjunktury dochází k nárůstu nezaměstnanosti a zvyšování mezd [43, s. 43]. Je potřeba zmínit, že výše uvedené příčiny nezaměstnanosti nejsou kompletní a existují i další.

Nízká a krátkodobá nezaměstnanost je z makroekonomického hlediska prospěšná a umožňuje efektivně využívat zdroje společnosti, kdežto vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost je pro společnost obrovským zlem [43, s. 43].

Míra nezaměstnanosti = nedobrovolně nezaměstnaní / ek. aktivní obyvatelstvo

Statistiky o nezaměstnanosti nejsou přesné. Je to dáno faktem, že stát zjišťuje nezaměstnanost podle údajů, které mu poskytují úřady práce. Pokud existují tedy nezaměstnaní, kteří nejsou jako nezaměstnaní evidováni na úřadu práce, stát se o nich nedozví. Na druhou stranu existují i lidé, kteří jsou evidováni jako nezaměstnaní a pracují ilegálně.

Trh práce se dá rozdělit podle subjektů, které zde figurují, na tři části. První část zastupují zaměstnanci. Ti vstupují na trh s nabídkou pracovní síly. Jejich zájem leží v co nejvyšší mzdě za jejich odvedenou práci. Naproti nim stojí podnikatelé, kteří naopak chtějí mzdy co nejnižší, protože chtějí ušetřit na nákladech a zároveň být konkurenceschopní. Třetí strana je zastoupena státem. Úkolem státu je nastolit kompromis mezi těmito dvěma stranami. Tento kompromis by měl vyústit v určitou míru nezaměstnanosti (státy Evropské unie připouští hranici do výše 5 % [43, s. 44]). Aby nezaměstnanost neměla tak negativní dopady na lidi, kteří do ní spadají, vytvořil stát systém sociálních zabezpečení.

Výše tři popsané složky tvoří jakýsi trojúhelník, který je nazýván tripartita.

2.4 Zahraniční obchod

Zahraniční obchod je významnou součástí vnějších ekonomických vztahů. Hraje velmi významnou roli při mezinárodní dělbě práce. Dá se říci, že se ekonomická vyspělost země odráží na složitosti a pestrosti jejích vnějších ekonomických vztahů. Význam mezinárodního obchodu se projevil ve chvíli, kdy jedna země nemohla uspokojit poptávku po určitém zboží či službě a tento artikl byl zároveň nabízen na zahraničním trhu. Jedinou cestou, pokud tedy domácí země nechtěla riskovat válku, jak uspokojit domácí poptávku byl tedy obchod. Historicky v té nejjednodušší podobě, a sice kompenzace neboli barteru. Tedy směna zboží za zboží. Postupně se od tohoto způsobu směny upustilo a platidlem se staly drahé kovy, které byly později vyměněny za mnohem praktičtější papírové peníze [41, s. 15].

Historie zahraničního obchodu sahá do 17. století, kdy ve společnosti převládalo merkantilistické myšlení. Merkantilisté věřili, že cestou k bohatství je zahraniční obchod, ale jeho význam neshledávali v podpoře mezinárodní dělby práce, nýbrž v jeho aktivní bilanci. Merkantilisté tvrdili, že shromažďování drahých kovů bude zvyšovat úroveň bohatství domácí země a zároveň bude snižovat úroveň bohatství zahraničních zemí. Považovali mezinárodní obchod za hru s nulovým součtem, jejímž cílem je mít aktivní obchodní bilanci. Na přelomu 18. a 19. století angličtí klasikové tuto teorii vyvrátili a prokázali, že cílem „hry“ je mít celkovou aktivní obchodní bilanci. Tedy není třeba mít s každým obchodním partnerem aktivní

obchodní bilanci. Zároveň prokázali, že mezinárodní obchod obohacuje všechny zúčastněné země, jelikož hlavním významem mezinárodního obchodu jsou výhody plynoucí z dělby práce mezi národy. Velice významnou postavou pro mezinárodní obchod z 18. století je Adam Smith, který ve svém díle „*Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*“ popsal teorii absolutních výhod. Teorie absolutní výhody tkví ve faktu, že jedna strana obchodu je schopna produkovat určitý obchodní artikl za využití méně zdrojů než strana druhá. Jinými slovy je schopna produkovat a distribuovat artikl za méně nákladů a tím pádem jí není lehké konkurovat. Tato teorie je poté rozšířena teorií komparativních výhod, kterou popsal David Ricardo [41, s. 17]. Teorie komparativních výhod řeší situaci, kdy při obchodu dvou zemí nemá jedna ze zemí absolutní výhodu. Smith tvrdil, že v takovém případě nenastane obchod. Ricardo tuto teorii vyvrátil a následně dokázal, že uvažíme-li dva produkty, A, a B, tak se země zaměří pouze na jeden z těchto produktů, který vyrobí s menšími náklady a druhý produkt získá prostřednictvím mezinárodního obchodu [42, s. 23].

2.5 Význam zahraničního obchodu

Zahraniční obchod se dá hodnotit pomocí několika hledisek, mimo jiné i efektivností, proporcionalitou a jeho demonstrativním efektem. Efektivnost popisuje snahu soustředit se na export výrobků, při jejichž výrobě a exportu země dosahuje maximálních úspor společenské práce. Země poté vynakládá další různé náklady, aby dosáhla co nejvyšší efektivnosti v exportní politice. Tyto náklady mohou zahrnovat výzkum, vývoj, propagační úsilí a další. Při pohledu na Japonsko lze efektivnost jasně demonstrovat. Například Japonsko se již dávno v minulosti zaměřilo pouze na několik oborů, a sice elektroniku a optiku, výrobu dopravních prostředků a robotizaci [41, s. 21].

Proporcionalita značí, do jaké míry je země schopná ekonomicky soběstačného vývoje. Jen málo zemí na světě má dostatečně velký domácí trh, aby tohoto stavu dosáhla. Tyto země se vyznačují schopností pokrýt potřeby vlastní domácí průmyslové výroby. Mezi tyto země lze zařadit například USA [41, s. 21].

Demonstrativní efekt popisuje vývozní a dovozní program každé země. Vývozní program odráží do určité míry stav a úroveň rozvoje její ekonomiky. Dovozní program poté poskytuje informaci o získávání užitečných hodnot, které zemi scházejí, na mezinárodním trhu [41, s. 21].

Obecně lze říci, že zahraniční obchod zvyšuje úroveň provázanosti dvou nebo více zemí, díky čemuž jsou vztahy daných zemí stabilnější. Zároveň tyto vztahy silně podporují mírovou

spolupráci a snižují riziko konfliktu. Nelze také opomenout, že zahraniční obchod přispívá k růstu vzdělanosti. Obyvatelé ze zemí orientovaných na vývoz musí udržovat krok s konkurenčními produkty, což znamená nutnost studia technických novinek, jazyků a dalších [41, s. 21].

2.6 Kvantifikace postavení zahraničního obchodu

Význam zahraničního obchodu se dá konkrétně definovat jako vztah mezi vyrobeným a užitým společenským produktem [41, s. 24].

$$\text{Užitý společenský produkt} = \text{vyrobený společenský produkt} + \text{dovoz} - \text{vývoz}$$

nebo:

$$\text{Vyrobený společenský produkt} = \text{užitý společenský produkt} - \text{dovoz} + \text{vývoz}$$

Dalším ukazatelem je objem zahraničního obchodu, který v absolutních číslech podává informaci o postavení ekonomiky dané země ve světovém měřítku. Do jaké míry se na dané ekonomice podílí zahraniční obchod pomáhá definovat schopnost vývozu pokrýt dovozní potřeby země [41, s. 24]:

$$(\text{Vývoz/dovoz}) * 100$$

Pokud tento ukazatel dosáhne hodnot větších než sto procent, znamená to, že daná ekonomika má aktivní obchodní bilanci. To může být způsobené aktivní snahou dané země dosáhnout takového výsledku, ale i shodou náhod, například pokud země disponuje atraktivním přírodním bohatstvím. V současnosti se mezi tato bohatství řadí zejména energetické suroviny jako ropa a zemní plyn [41, s. 24].

2.7 Otevřenost ekonomiky

Otevřenost ekonomiky vychází z podílu vývozu na HDP a podílu dovozu na HDP. Podíl vývozu na HDP udává rozměr domácí produkce, kdežto podíl dovozu na HDP odráží domácí výdaje na dovozy. V malých zemích (ekonomikách) je většina zboží směněna na zahraničních trzích. Díky tomuto faktu nejsou ceny zboží na místních trzích závislé na místních podmínkách. Změna hodnoty měny je poté přenesena do cen domácích [3, s. 380].

Průměr podílů vývozu a dovozu na HDP					
Země	%	Země	%	Země	%
Belgie	87,2	Česká republika	76,0	Dánsko	42,8
Finsko	35,4	Estonsko	92,0	Švédsko	43,9
Francie	27,2	Kypr	48,3	Velká Británie	27,9
Irsko	72,6	Litva	56,9		
Itálie	27,9	Lotyšsko	55,0	Bulharsko	65,9
Lucembursko	133,3	Maďarsko	70,1	Chorvatsko	54,4
Německo	39,9	Malta	81,8	Rumunsko	39,3
Nizozemsko	66,4	Polsko	40,9	Turecko	36,5
Portugalsko	36,2	Slovensko	83,6		
Rakousko	52,3	Slovinsko	63,1		
Řecko	25,5			USA	13,8
Španělsko	29,5	EU25	10,7	Japonsko	13,5

Tab. 1 Otevřenost ekonomik vybraných států z roku 2006 [3, s. 381]

V tab. 1 jsou zobrazeny průměry podílů dovozu a vývozu na HDP vybraných zemí. Je zde vidět, že u menších ekonomik opravdu platí, že jejich otevřenost je větší. Naopak USA nebo Japonsko jsou považovány spíše za uzavřené ekonomiky.

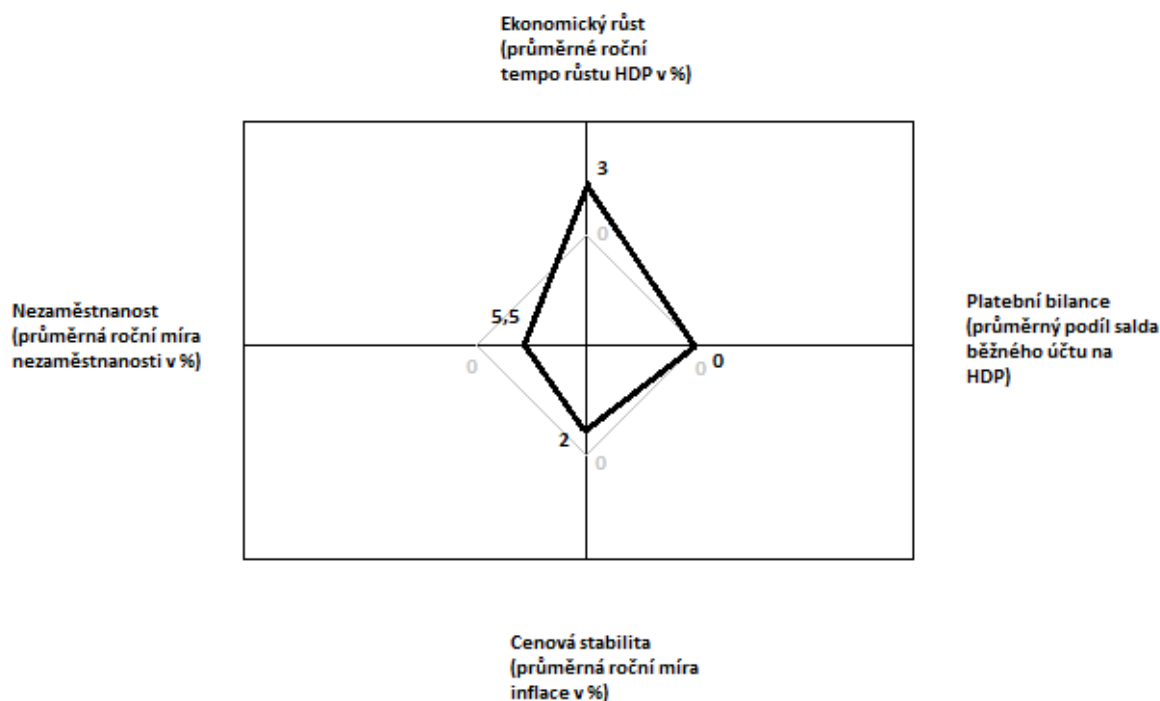
Další způsob, kterým se dá nahlížet na otevřenost, je zkoumat reakci domácích cen na změny měnového kurzu. Pokud se změnou měnového kurzu změni všechny ceny, nastává úplný kompenzační dopad. V takovém případě má měnový kurz vliv na inflaci, ale neovlivňuje konkurenceschopnost [3, s. 381].

2.8 Saldo běžného účtu platební bilance

Tento ukazatel měří vládní příjmy a odečítá od nich vládní výdaje. Význam tohoto ukazatele tkví v tom, že popisuje fiskální pozici vlády. Nejčastěji se vyjadřuje jako roční objem v běžných cenách. Co se týče jeho velikosti, tak v ideálním případě (dle magického čtyřúhelníku) by se měl tento ukazatel blížit 0 % HDP. V realitě je tato hodnota těžko dosažitelná. Průměrný schodek států OECD se pohyboval v 90. letech minulého století kolem 3,5 % HDP [27, s. 22].

2.9 Magický čtyřúhelník

Grafické zobrazení naplňování prioritních cílů hospodářské politiky představuje magický čtyřúhelník. Pojem magického čtyřúhelníku vyjadřuje, že dosahování některých cílů je navzájem konfliktní, což platí především krátkodobě. Z dlouhodobého hlediska je problematické o konfliktnosti cílů magického čtyřúhelníku hovořit, protože dochází k průniku nástrojů makroekonomické stabilizace s nástroji podpory ekonomického růstu [39, s. 98].

Obr. 1 Magický čtyřúhelník [21, s. 321]

V makroekonomickém čtyřúhelníku jsou vyjádřeny vztahy míry inflace, míry nezaměstnanosti, meziročního tempa růstu reálného HDP a podílu salda běžného účtu platební bilance na nominálním hrubém domácím produktu. Takovýto magický čtyřúhelník je velmi zjednodušený a nezohledňuje například přirozenou míru nezaměstnanosti či růst potenciálního produktu. Zakomponujeme-li do tohoto čtyřúhelníku i tyto parametry, hovoříme o rozšířené verzi magického čtyřúhelníku. Ten má mnohem větší vypovídací schopnost než standardní magický čtyřúhelník, avšak jeho konstrukce je složitější, a to v důsledku zjištění dodatečných parametrů [40, s. 92].

Výše uvedené cíle jsou jen základními cíli hospodářské politiky. Často jsou doplněny o další jako:

- cíle sociální [40, s. 92]
- cíle v oblasti strukturální adaptace ekonomiky na dlouhodobé trendy a požadavky vědecko-technologického vývoje [40, s. 92]
- cíle ekologické [40, s. 92]

3 Praktická část

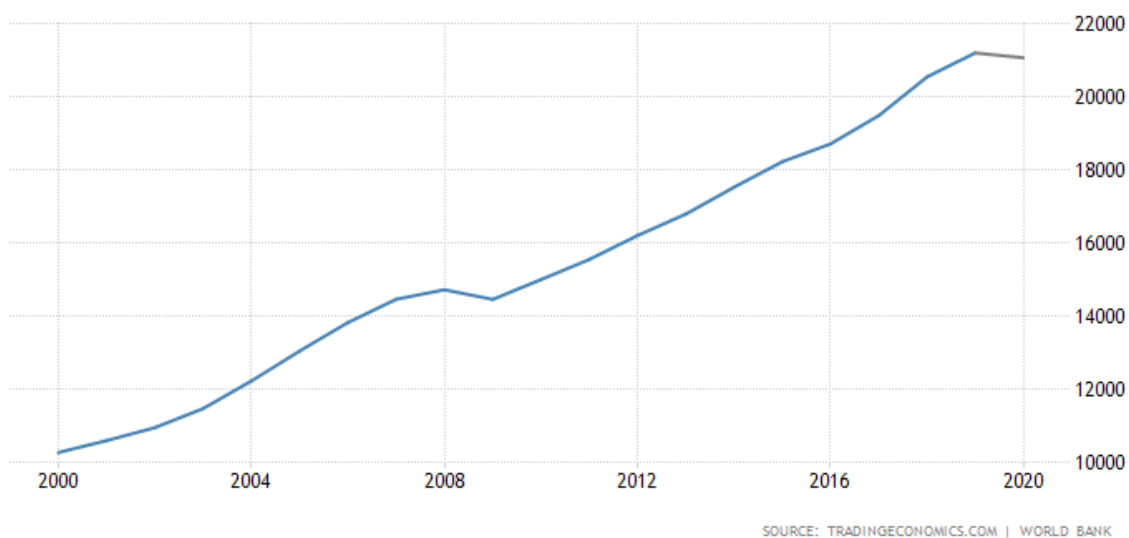
3.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt je jedním z nejzákladnějších ukazatelů, kterým se měří ekonomika. Níže je popsán jeho vývoj v rámci států NAFTA v posledních dvaceti letech a zároveň porovnání tohoto ukazatele v rámci ekonomik OECD. Grafy, jež tento ukazatel popisují pracují s časem v letech na jedné ose, zatímco na druhé ose je v případě popisu absolutní hodnoty HDP užíváno jednotky USD v rámci miliard (není-li uvedeno jinak přímo u grafu). Při popisu tempa růstu se používá procentuální vyjádření.

3.1.1 Spojené státy americké

Podle velikosti HDP jsou Spojené státy americké (dále jen „USA“) největší ekonomickou mocností světa. K roku 2019 se podílely 17,5 % na celkovém světovém HDP. Druhou a třetí největší silou jsou z tohoto hlediska Evropská unie (dále jen „EU“) a Čína. Grafy 1 a 2 popisují vývoj HDP v USA, jeho absolutní hodnoty (Graf 1) a roční tempo růstu (Graf 2) [15].

HDP USA tvoří z více jak 50 % služby, jež dosáhly na konci roku 2019 téměř 13,5 miliard USD. Druhou a třetí nejvýznamnější oblastí je výrobní průmysl a veřejný sektor. Obě dosahovaly podobných hodnot, a sice 2,2 miliard USD. Zbytek HDP poté tvoří stavební průmysl, těžební průmysl a zemědělství. Celkové HDP USA se za posledních 20 let víceméně zdvojnásobilo. S výjimkou roku 2008 se tento ekonomický ukazatel konzistentně zvyšoval. V roce 2007 se ovšem projevilo ochlazení celosvětové ekonomiky související s ekonomickou krizí, které bylo následováno recesí v již zmíněném roce 2008. Poté HDP opět pravidelně rostlo a drželo se 2% růstu až do roku 2020, kdy se předpokládá opět recese, tentokrát v důsledku pandemie koronaviru COVID-19 [18].

Graf 1 Vývoj HDP USA v absolutních hodnotách [58]

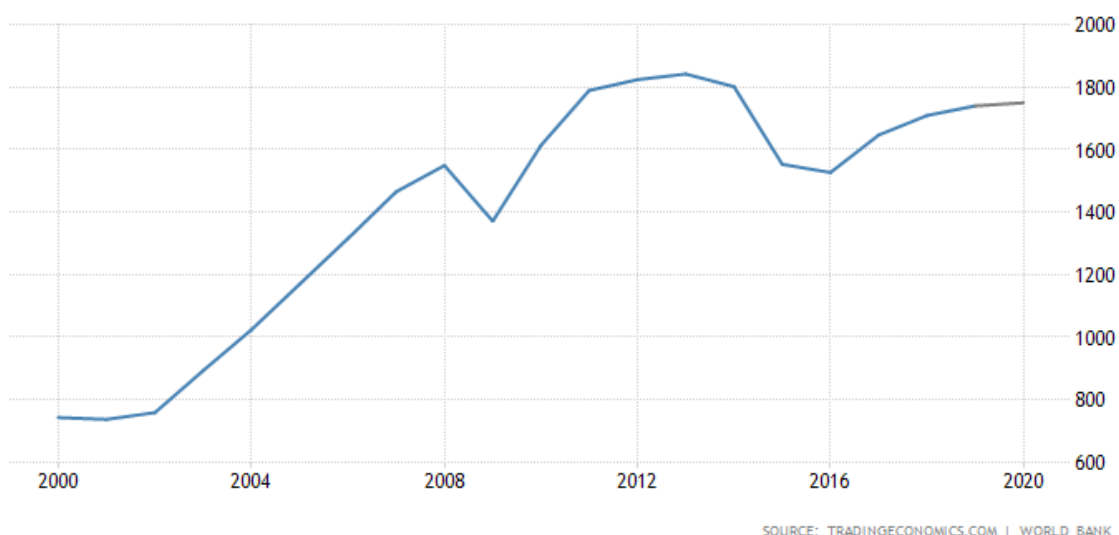

Graf 2 Tempo růstu HDP USA [57]

3.1.2 Kanada

Oproti USA je ekonomika Kanady na základě HDP významně menší. Je ale třeba vzít v úvahu fakt, že populace USA dosahuje zhruba osminásobku populace Kanady [2, s 1]. Největší část HDP Kanady tvoří služby. Poté následuje výrobní a těžební průmysl, veřejná správa, stavebnictví, doprava a zemědělství. Služby jako takové tvoří více jak 50 % celkového HDP [17].

Z grafů 3 a 4 je vidět obdobný trend v chování HDP Kanady jako u HDP USA. Na počátku milénia HDP v podstatě stagnovalo, ale poté zaznamenalo velice prudký nárůst až do celosvětové krize v roce 2008, kdy se prvně tempo růstu HDP zpomalilo a poté zaznamenalo recesi. Následně nastal prudký růst HDP, který se ovšem začal v roce 2011 snižovat až opět došlo v roce 2013 k recesi. K této krizi došlo v důsledku celosvětového poklesu cen ropy, na které je Kanadská ekonomika závislá, jelikož se na jejím území nachází několik ropných ložisek. Tato krize pro Kanadu začala ustupovat v roce 2015 a od roku 2016 začalo HDP Kanady opět stoupat. V porovnání s vývojem HDP v USA lze říci, že Kanada byla v posledních 20 letech volatilnější. Ať už docházelo ke konjunktúře či recesi, tempa těchto změn dosahovaly vyšších hodnot než v případě USA. Tím, že je ekonomika Kanady menší je také citlivější na změny na trhu.

Graf 3 Vývoj HDP Kanady v absolutních hodnotách [10]

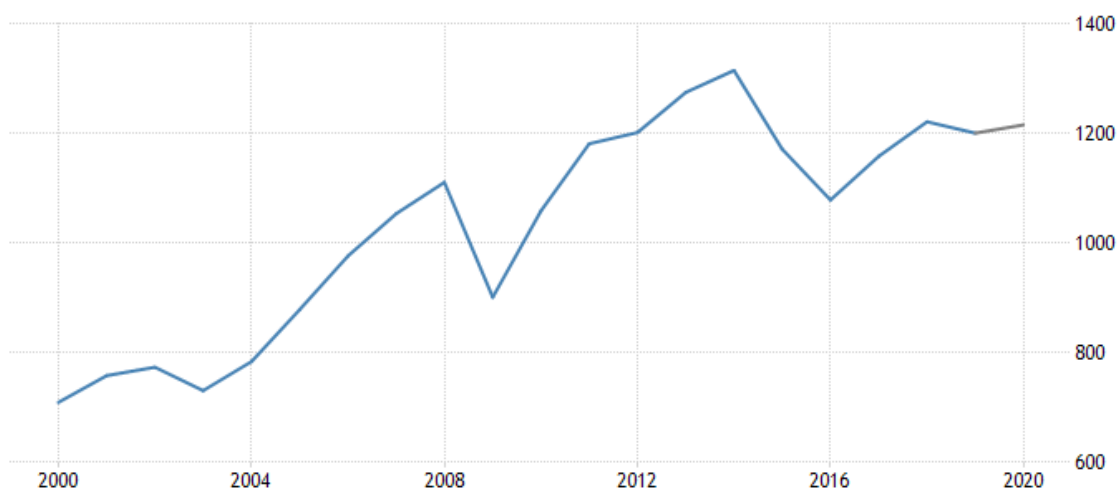

Graf 4 Tempo růstu HDP Kanady [9]

3.1.3 Mexiko

V absolutních hodnotách dosahuje Mexiko v oblasti HDP nejnižších hodnot v rámci uskupení NAFTA. V porovnání se státy OECD dosahuje Mexiko v oblasti HDP podprůměrných hodnot [24, s. 39]. Mexická ekonomika je na USA závislá. Export tvořil v roce 2009 přes čtvrtinu HDP Mexika a USA jsou zdaleka nejvýznamnějším obchodním partnerem Mexika. Mexiko v ekonomice spoléhá zejména na vytěžování a následný export pohonných hmot. Další významnou částí HDP Mexika tvoří výrobní průmysl. Tyto výrobky poté Mexiko exportuje do USA, přes 80 % exportu Mexika tvoří právě export do USA [25, s. 1].

Z grafu 5 vyplývá, že Mexiko relativně zvládlo krizi, která nastala v Severní Americe v roce 2001. Poté následoval prudký růst, obdobně jako v Kanadě. V roce 2008 došlo k recesi v důsledku celosvětové krize. Mexiko se z krize zvládlo rychle dostat a v následujících dvou letech zaznamenalo prudký nárůst HDP [29]. V roce 2011 růst HDP prudce zpomalil, avšak konjunktura následovala až do roku 2014, kdy Mexiko zasáhla krize v podobě celosvětového poklesu cen ropy, která je velmi důležitou komoditou pro mexickou ekonomiku. V posledních pěti letech mělo poté tempo růstu HDP tendenci klesat, což dokazuje graf 6.

Graf 5 Vývoj HDP Mexika v absolutních hodnotách [36]

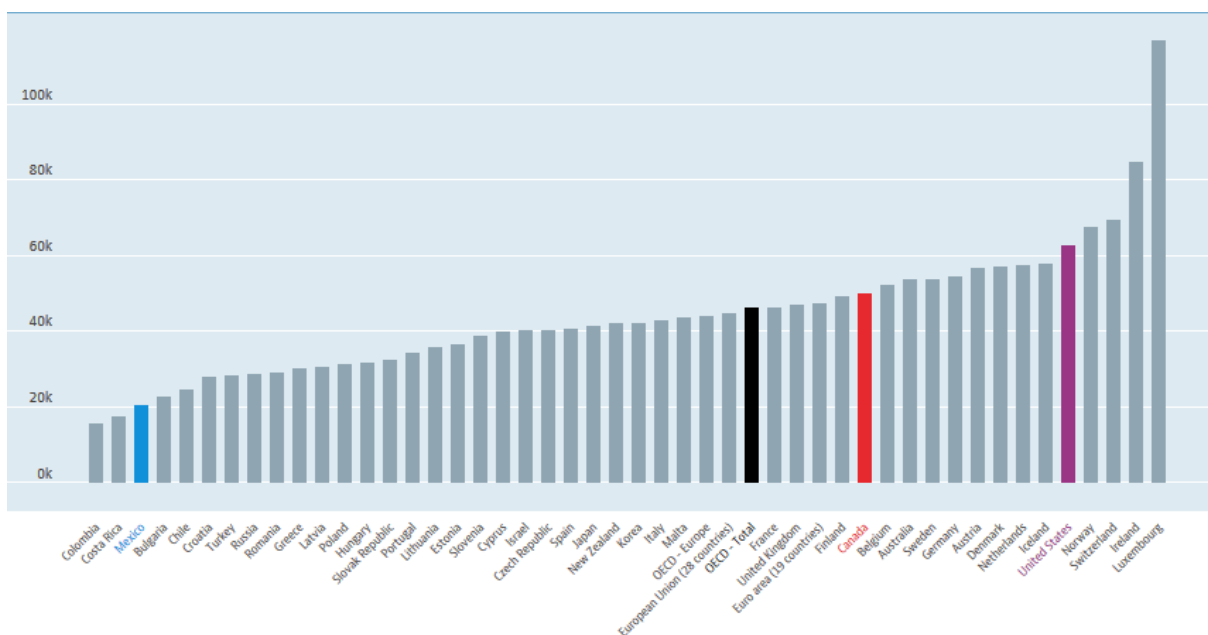
Graf 6 Tempo růstu HDP Mexika [35]

3.1.4 Porovnání HDP států NAFTA s vybranými zeměmi světa

Ekonomiky v uskupení NAFTA jsou díky vzájemné spolupráci, která je zapříčiněna mimo danou smlouvou i geografickým uspořádáním, velice úzce spojeny. Po porovnání konkrétních hodnot HDP států NAFTA (viz grafy 1-6), lze říci, že ekonomiky reagují na určité prvky stejně a v určitých směrech je možné o ekonomice Kanady, USA a Mexika uvažovat jako o celku. Je však důležité upozorovat, že zatímco HDP Kanady a Mexika vypovídá spíše o regionálním stavu ekonomiky, v případě USA tomu tak rozhodně není. USA má díky své obrovské ekonomické síle významný podíl na světovém HDP. Výkyv v HDP USA by měl významný dopad na vývoj HDP v Kanadě a zejména pak v Mexiku, které je na ekonomickém kontaktu

s USA ještě více závislé. Naopak to ovšem neplatí, jelikož pro USA není Mexiko hlavním ekonomickým partnerem. HDP USA je navíc více odolné vůči krizím v rámci jednotlivých odvětví, zatímco Mexiko a Kanada, které jsou více závislé na těžbě ropy, prožily významnější krizi v roce 2015. Celkově se dá říci, že HDP a jeho vývoj je v USA stabilnější nežli v Kanadě a Mexiku. To je dáno faktem, že HDP je v USA rovnoměrněji rozmělněno do jednotlivých odvětví oproti Kanadě a Mexiku.

Graf 7 zobrazuje HDP na obyvatele států OECD za rok 2019. S velkým předstihem je v tomto žebříčku na prvním místě Lucembursko, rozlohou a počtem obyvatel malý stát, avšak velmi bohatý. Od druhého místa jsou výsledky HDP na obyvatele o mnoho vyrovnanější. Nejvíce zemí je zde poté z oblasti Evropy. Asijskými zástupci jsou poté například Japonsko nebo Korea. Ze států NAFTA se do prvních dvaceti zemí v rámci celého světa z hlediska HDP na obyvatele dostaly USA a Kanada. USA zaujímají osmé místo s 65 111 USD na obyvatele. Kanada je pak devatenáctá s 46 212 USD. HDP na obyvatele v Mexiku dosáhlo za rok 2019 hodnoty 10 118 USD [16]. V rámci OECD se tímto výsledkem řadí k podprůměru celého uskupení [15]. Z pohledu hrubého domácího produktu na obyvatele plyne, že USA a Kanada jsou v tomto ohledu na úrovni evropských států a dosahují podobných výsledků. Naopak výsledek Mexika dokazuje, že tato země je v porovnání s USA a Kanadou méně rozvinutou zemí, neboť jeho HDP na obyvatele je více než čtyřikrát menší než Kanady, v porovnání s USA je to téměř sedminásobek.

Graf 7 HDP na obyvatele v rámci OECD za rok 2019 (USD) [16]

3.2 Ceny a inflace

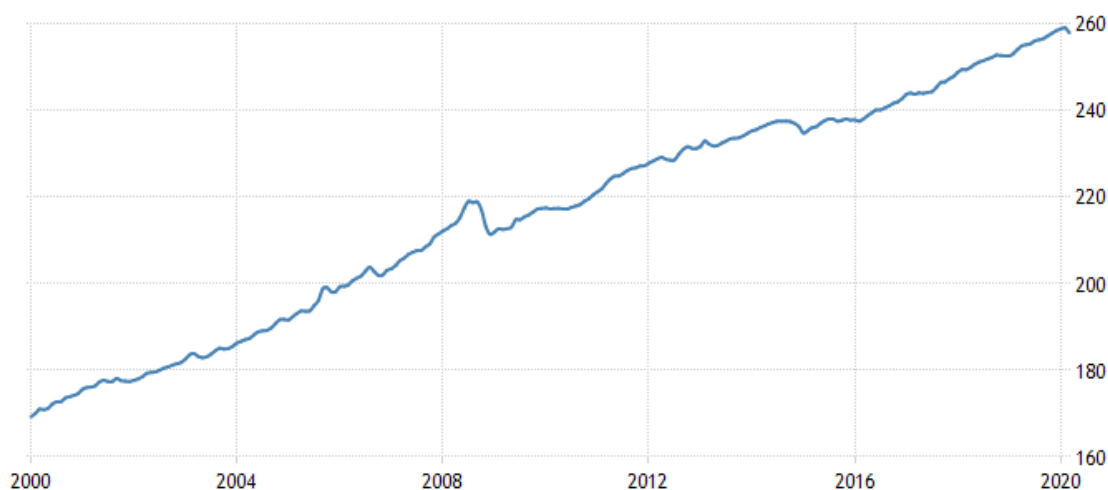
Ceny a inflace na trhu pomáhají pochopit vývoj ekonomiky. V následující kapitole budou zveřejněny údaje o míře inflace a indexu cen CPI členských států NAFTA. Hodnoty indexu CPI poskytnou v kombinaci s údaji o HDP přesnější obrázek o stavu ekonomiky. Při sledování HDP je totiž potřeba brát v potaz i změnu hladiny cen zboží na trhu, aby bylo možné získat reálnější a přesnější představu o vývoji HDP, případně jeho skutečných hodnotách. Index CPI vloží zboží do jednoho koše a porovnává změnu cen tohoto koše v určitých obdobích. Index CPI je v Severní Americe nejsledovanějším indikátorem hladiny cen zboží, proto byl zvolen pro tuto práci.

3.2.1 Spojené státy americké

Míra inflace, jak je patrné z grafu 8, se ve Spojených státech amerických dlouhodobě pohybuje blízko 2 %. Největší výkyvy, a tedy nestabilitu je možné spatřit v obdobích ekonomických krizí. Konkrétně menší ekonomická krize na počátku tisíciletí, která byla způsobena obavami ze špatného naprogramování většiny SW a jejich přechodem do nového milénia. Následoval teroristický útok na World Trade Center, který krizi prohloubil. Nicméně tato krize neměla na míru inflace takový vliv jako celosvětová krize, která nastala roku 2008, kdy míra inflace prudce klesla z téměř 6 % až na -2 % koncem roku 2009. Po této krizi už se americké vládě víceméně dařilo držet a plnit cíl 2 %. Index cen CPI, který je popsán v grafu 9, poté kopíruje vývoj míry inflace a drží si stabilní vývoj s tím, že v období celosvětové krize přirozeně zaznamenal úpadek.

Graf 8 Míra inflace v USA [53]

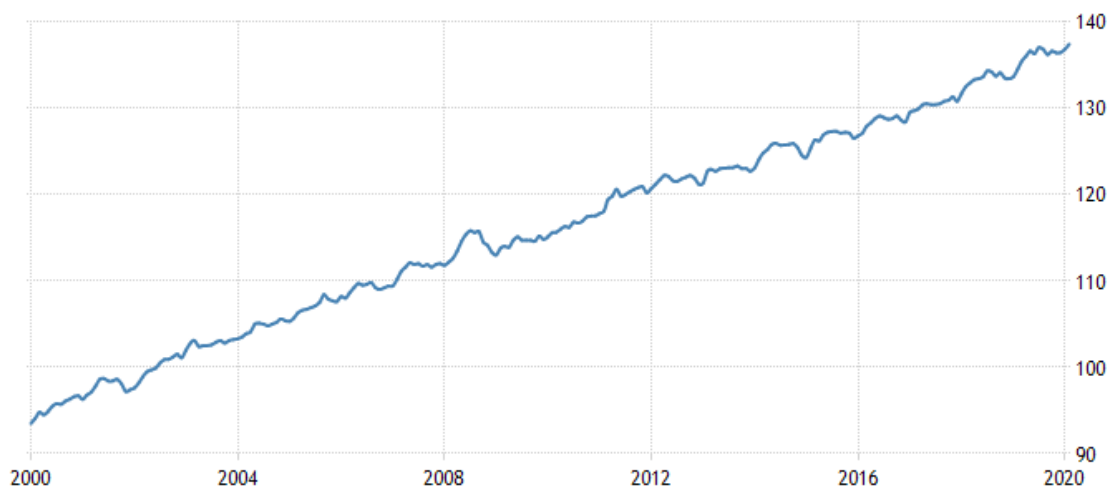
Graf 9 Index cen CPI USA [52]

3.2.2 Kanada

Míra inflace v Kanadě, kterou popisuje graf 10, na začátku tisíciletí klesala. Tento fakt se dá vysvětlit menší ekonomickou krizí, ke které v Severní Americe došlo. V tomto období lze vidět mírnou nestabilitu míry inflace, kdy nejdříve dochází k desinflaci a poté k prudké inflaci, kde ve svém nejvyšším bodě dosáhla míra inflace přes 4 %. Poté se vládě Kanady dařilo držet stabilní hodnoty míry inflace kolem 2 %, avšak v důsledku celosvětové hospodářské krize v roce 2008 opět došlo k nestabilitě a sice v podobě desinflace, která přešla až v deflaci. Míra inflace ve svém nejnižším bodě za toto období dosáhla téměř -1 %. Po uklidnění této krize je možné sledovat stejný trend jako v obdobích mimo krizi a sice stabilitu hodnot míry inflace, kde se daří vládě plnit inflační cíl 2 %.

Graf 10 Míra inflace v Kanadě [12]

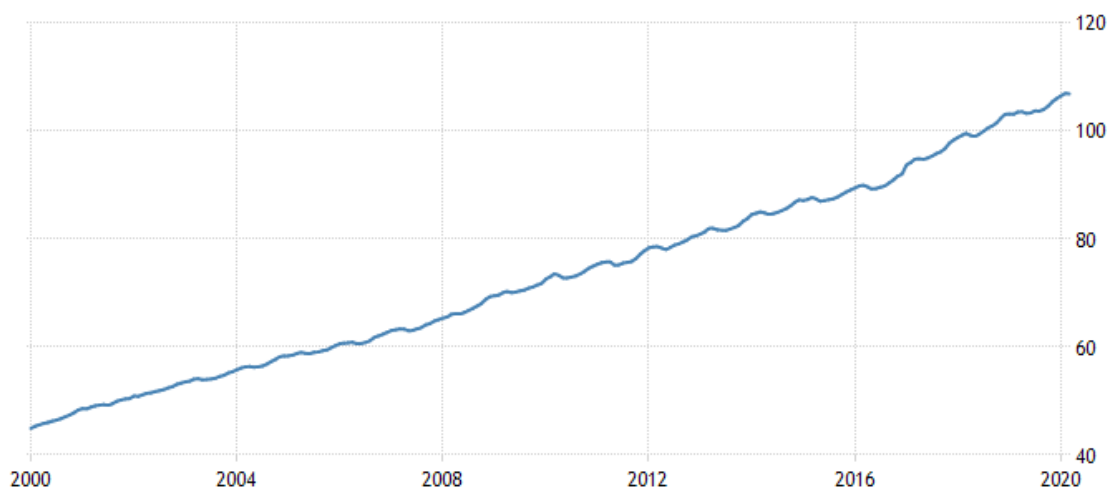
Graf 11 Index cen CPI v Kanadě [5]

3.2.3 Mexiko

Vývoj inflace v Mexiku popisuje graf 12. Vývoj byl významně ovlivněn lokální měnovou krizí, která začala koncem roku 1994, kdy Národní banka Mexika (Banco de Mexico) devalvovala národní měnu peso zhruba o 15 % [1, s. 279]. V důsledku tohoto rozhodnutí se míra inflace vyšplhala v nejvyšším bodě až k hodnotě vyšší než 50 %. V tomto případě tedy již lze hovořit o pádivé inflaci. V grafu níže je možné vidět konec této krize a postupný návrat míry inflace k stabilním hodnotám, a sice 4 %. V období krizí, tj. kolem let 2008 a 2016 lze zpozorovat nestabilitu vývoje míry inflace.

Graf 12 Míra inflace v Mexiku [38]

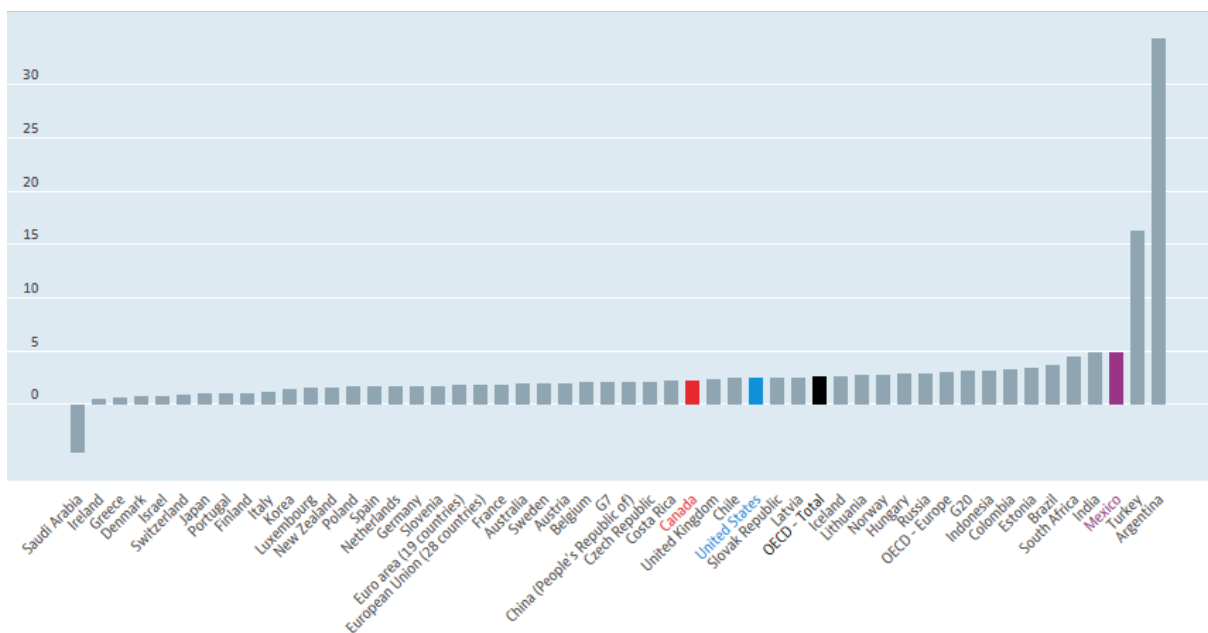
Graf 13 Index cen CPI v Mexiku [31]

3.2.4 Porovnání indexu CPI a inflace států NAFTA a OECD

Vývoj míry inflace a indexu CPI byl v posledních 20 letech ve státech Kanada a USA téměř identický. Samozřejmě co se týče absolutních hodnot indikátoru CPI, tak ty byly rozdílné. Avšak směrnice těchto křivek jsou dosti podobné. Naproti tomu v případě Mexika, jež je méně významnější ekonomickou mocností, je tomu jinak. Tento fakt je zapříčiněn hlavně tím, že Mexiko prošlo koncem devadesátých let a začátkem milénia měnovou krizí, tudíž míra inflace v Mexiku dosahovala abnormálních hodnot, ale hodnot hyperinflace nedosáhla. Zatímco Mexiko drží v posledních letech míru inflace okolo 4 %, Kanada a USA se snaží, aby tento ukazatel dosahoval 2 %. Index cen CPI si ve všech třech státech drží konzistentní tempo růstu.

Celkově je inflace stabilní, avšak v období ekonomických krizí dochází k volatilitě tohoto ukazatele. Rozdíl míry inflace mezi státy NAFTA poukazuje na fakt, že Mexiko je možné řadit spíše k méně vyspělým zemím světa, minimálně co se z pohledu míry inflace týče. Většina vyspělých zemí směřuje k cíli 2 % míry inflace, včetně zemí Evropské unie, USA a Kanady.

Graf 14 porovnává země OECD a jejich míry inflace v roce 2018. Z grafu je patrné, že z pozorovaných zemí jasně vybočuje Saudská Arábie, která v oblasti míry inflace jako jediná dosáhla záporných hodnot. Většina ostatních zemí drží trend míry inflace okolo 2 %. Ze států NAFTA se tohoto trendu drží i Kanada a USA. Mexiku se zatím tohoto cíle nedaří dosáhnout a dlouhodobě má míru inflace přes 4 %. Za zmínku stojí ještě státy Argentina a Turecko, kde míra inflace za rok 2018 dosáhla enormních hodnot. V případě Argentiny to bylo vysoko přes 30 %.

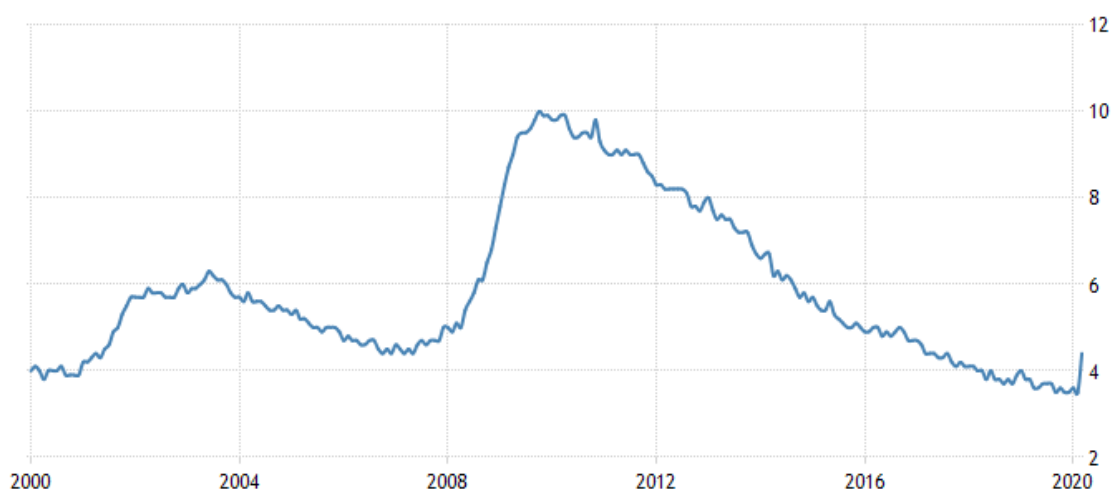
Graf 14 Míra inflace za rok 2018 v rámci uskupení OECD [20]

3.3 Nezaměstnanost

3.3.1 Spojené státy americké

Nezaměstnanost v USA, jejíž míru zobrazuje graf 15, narůstala v dobách ekonomických krizí. Nejprve míra nezaměstnanosti dosáhla více jak 6 % v důsledku krize, která vyvrcholila teroristickým útokem v září 2001, načež se začala postupně vracet k optimálním hodnotám 4 %. Avšak roku 2008 nastala celosvětová ekonomická krize, která zapříčinila rapidní nárůst míry nezaměstnanosti, který se zastavil až v roce 2010, kde byla hodnota míry nezaměstnanosti

téměř 10 %. Z průzkumů vyplývá, že mezi pracovní silou do 25 let byla nezaměstnanost 18,5 %. Jeden z průzkumů se také zaměřil na rasové rozlišení respondentů. Z toho vyplynulo, že mezi mladými Afroameričany byla míra nezaměstnanosti 31,5 %, zatímco Asiaté, Hispánci a běloši dosahovali míry nezaměstnanosti v rozmezí 16,4-21,7 % [28, s. 62]. Od ukončení krize míra nezaměstnanosti klesala až do roku 2020, kdy se dostala se pod 4 %, to je nejnižší hodnota za minimálně posledních 20 let. Avšak v roce 2020 nastala další krize zapříčiněná pandemií viru COVID-19, jejíž následky ještě nejsou známy. Nicméně se předpokládá, že míra nezaměstnanosti celosvětově poroste, včetně území USA.

Graf 15 Míra nezaměstnanosti v USA [60]

3.3.2 Kanada

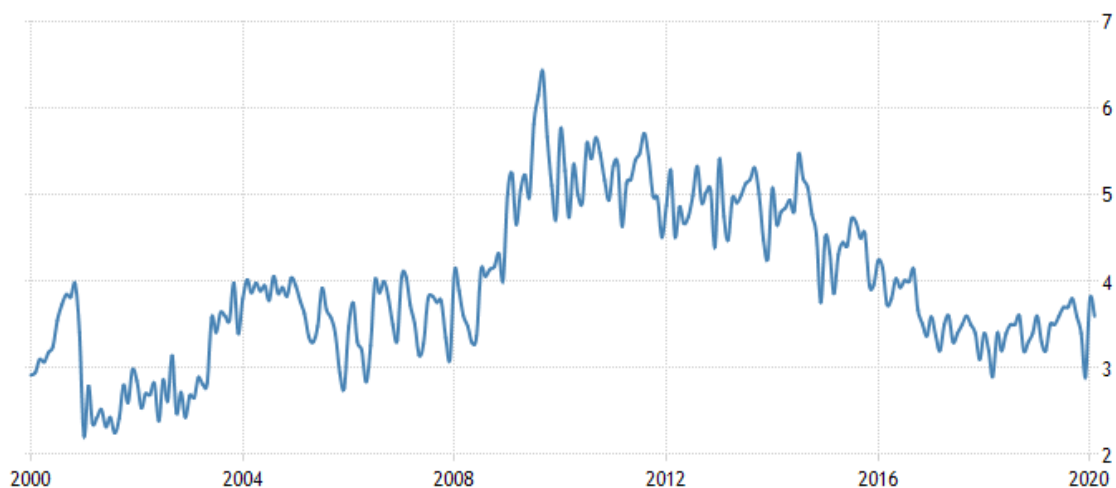
Z grafu 16 je patrné, že v době krize, která vyvrcholila roku 2001 se zvýšila postupně míra nezaměstnanosti v Kanadě o více než 1 %. Poté nastal pokles nezaměstnanosti až do celosvětové krize, která nastala roku 2008, kdy míra skokově vzrostla a zastavila se v roce 2009 téměř na 9 %. Nezaměstnanost tedy v rámci jednoho roku vzrostla téměř o 3 %. Po ekonomické krizi začala míra nezaměstnanosti klesat. V roce 2015 zaznamenala lehký nárůst o více jak 0,5 %. V tomto období Kanadu zasáhla krize, jež byla zapříčiněná poklesem cen ropy. Nicméně po překonání ropné krize nezaměstnanost opět klesala, tentokrát ještě rychlejším tempem. V roce 2020 svět zasáhla krize způsobená pandemií viru COVID-19, v jejímž důsledku se očekává nárůst míry nezaměstnanosti. Poslední reporty z března 2020 udávají, že míra nezaměstnanosti již dosáhla 7,8 % [13].

Graf 16 Míra nezaměstnanosti v Kanadě [13]

3.3.3 Mexiko

Mexika se krize z roku 2001 dotkla až s ročním zpožděním, o čemž vypovídá graf 17. Nicméně mezi lety 2004 až 2008 míra nezaměstnanosti fluktovala mezi 3 % a 4 %, tyto změny nastávaly skokově. Po roce 2008 začala míra nezaměstnanosti v Mexiku stoupat v důsledku celosvětové ekonomické krize, kdy se v roce 2009 dostala na hodnoty přesahující 6 %. Po této krizi začala míra nezaměstnanosti zvolna klesat, avšak je třeba podotknout, že tento pokles nastával ve skokových intervalech „nahoru-dolů“, což značí vyšší volatilitu míry nezaměstnanosti v Mexiku za posledních 20 let. Tento trend je možné pozorovat za celých posledních 20 let s tím, že v posledních 4 letech byly změny více stabilní a míra nezaměstnanosti dosahovala hodnot od 3 % do 4 %. Mexiko zatím nehlásí k prvnímu čtvrtletí 2020 neobvyklý nárůst nezaměstnanosti.

Graf 17 Míra nezaměstnanosti v Mexiku

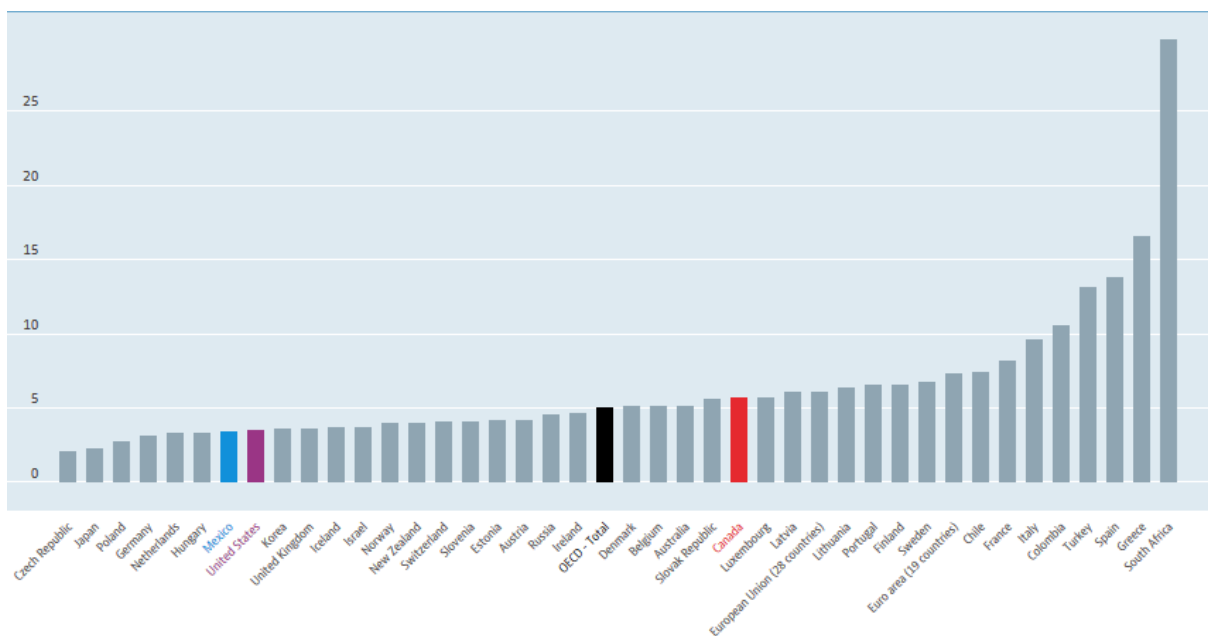
3.3.4 Porovnání nezaměstnaností států NAFTA a OECD

Všechny státy NAFTA zaznamenaly téměř identický nárůst nezaměstnanosti v důsledku ekonomické krize začátkem milénia, avšak Mexiko s mírným zpožděním. Zatímco nezaměstnanost v Mexiku mezi lety 2004 a 2008 kolísala ale zároveň se držela stejných hodnot, v USA a Kanadě zaznamenal tento ukazatel prudký pokles. Nicméně krize v roce 2008 zapůsobila na všechny státy stejně, tedy prudkým nárůstem nezaměstnanosti. V tomto období dosáhla míra nezaměstnanosti v nejvyšším bodu různých hodnot. Největší míry nezaměstnanosti dosáhly USA, kde se míra vyšplhala až na téměř 10 %. Druhou největší míru nezaměstnanosti zaznamenala Kanada, kde míra dosáhla téměř 9 %. Nejvíce odolné vůči této krizi, co se nezaměstnanosti týče, se prokázalo Mexiko, které dosáhlo necelých 6,5 % nezaměstnanosti. Nejvíce vzrostla nezaměstnanost v USA, kde byl zaznamenán nárůst nezaměstnanosti až o 6 %. V případě Mexika a Kanady byl tento nárůst téměř dvakrát menší. Pro všechny státy pak krize v roce 2008 znamenala největší, a zároveň nejrapidnější nárůst míry nezaměstnanosti za celé sledované období. Po krizi nezaměstnanost ve všech zemích klesala. Nejrazantnější pokles zaznamenala v USA, kde se prvně vrátila na původní hodnoty a poté klesla pod 4 %. Prudký nárůst nezaměstnanosti v důsledku pandemie COVID-19 hlásí k prvnímu čtvrtletí zatím jen Kanada, kde došlo k nárůstu o téměř 2,4 %. USA ani Mexiko zatím nezaznamenaly výrazný nárůst nezaměstnanosti v důsledku viru COVID-19.

V grafu 18 můžeme vidět srovnání měr nezaměstnanosti napříč státy OECD za poslední vykázané období, tedy ve většině případech za čtvrté čtvrtletí 2019. Nejmenších hodnot

dosahuje v tomto ohledu Česká republika, kde se míra nezaměstnanosti pohybuje pod 2,5 %. Průměr OECD pak dosahuje téměř 5 %, průměr Evropské unie je zhruba o jedno procento vyšší. Ze států NAFTA v tomto ohledu převyšuje průměr Evropské unie jen Kanada, ale míry nezaměstnaností těchto dvou ekonomik jsou téměř totožné. USA a Mexiko dosahují hodnot menších, nežli je průměr OECD. Mexiko je poté státem se sedmou nejmenší mírou nezaměstnanosti v rámci OECD, přestože v jiných směrech je spíše zemí zaostalou.

Fakt, že Mexiko vykazuje takto relativně nízké hodnoty míry nezaměstnanosti vzbudil ve světě otázky. Proč Mexiko dosahuje takto nízkých hodnot, když se jeho ekonomika obecně k nejrozvinutějším řadit nedá? V první řadě jde o to, jak se míra nezaměstnanosti měří. V tomto ohledu v minulosti došlo ke změnám, kdy se měnily mezinárodní standardy pro měření tohoto ukazatele. Avšak Mexiko tyto změny ve svých měřeních a průzkumech často aplikovalo se zpožděním. Výsledky, které poté prezentovalo světu mohly být zkresleny a nemusely dosahovat úplně přesných a vypovídajících hodnot. Tato situace skutečně nastala, ale znamenala nárůst maximálně o 1,5 % míry nezaměstnanosti, což by pořád pro ekonomiku Mexika znamenalo v porovnání s ostatními zeměmi OECD velice dobrý výsledek. Dalším z možných faktorů, které pozitivně ovlivňují míru nezaměstnanosti je absence sociální podpory v době nezaměstnanosti. V Mexiku není lidem poskytnuto sociální zabezpečení v době, kdy je člověk nezaměstnaný (jak je tomu např. v České republice), proto si většina lidí v Mexiku nemůže dovolit být nezaměstnaná a jsou ochotni pracovat i za velmi malé ocenění jejich práce. Mnohem důležitějším faktorem se však zdá být migrační situace v Mexiku a USA. Donedávna dosahoval počet migrantů z Mexika do USA okolo půl milionu lidí za rok. Pokud uvážíme, že Mexiko má okolo 130 miliónů obyvatel, hodnoty v oblasti migrace nejsou zanedbatelné. Mexiko v důsledku migrace tedy přichází o potenciální nezaměstnané, kteří naopak přibývají na straně USA. Toto je ovšem diskutabilní, jelikož se často bude jednat o ilegální migranty, tudíž se nemusí objevit v registrech USA. Pro Mexiko to však znamená, že nemusí vytvořit tolik pracovních pozic, které by potenciálně nebylo schopné vytvořit. Výsledkem je poté nízká míra nezaměstnanosti, a naopak tento fakt může přispívat k vysoké nezaměstnanosti v USA, které se snaží migraci z Mexika do USA, zejména v poslední době, omezit [49].

Graf 18 Míra nezaměstnanosti států OECD 4Q 2019 [50]

3.4 Obchodní bilance států NAFTA

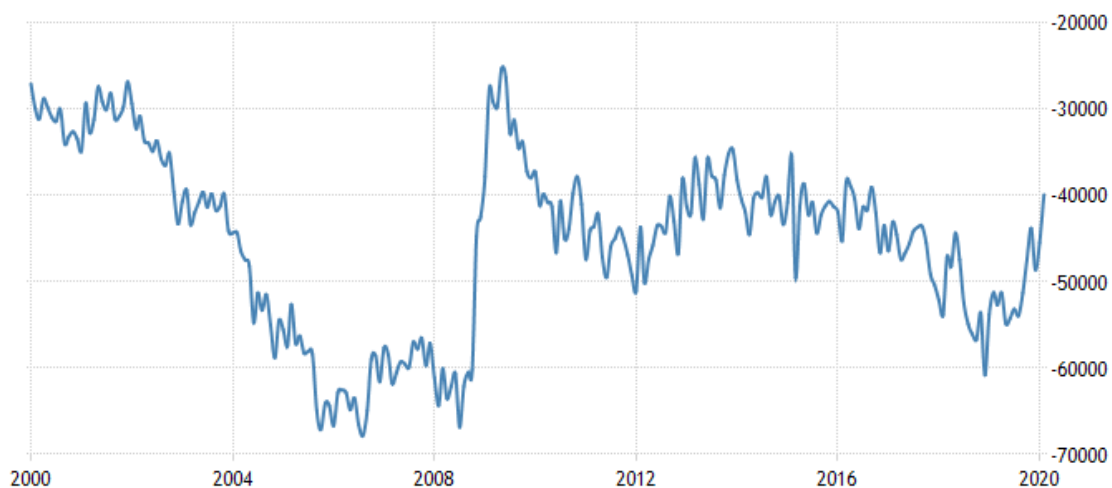
3.4.1 Spojené státy americké

Svým importem se USA řadí na druhé místo ve světě v oblasti tohoto ukazatele. Import USA tvoří ze 22 % kapitálové zboží a ze 21 % zboží určené ke spotřebě. Další významné položky jsou automobily, motory a jídlo. Nejvíce se na importu USA podílí Čína s 21 %, následuje Mexiko s 14 % a Kanada se 13 %. Dalšími významnými partnery jsou poté Japonsko a Německo [59].

Spojené státy americké jsou světovým největším exportérem. Přesto export zaujímá pouze 13 % z jejich HDP. Mezi nejvíce exportované produkty patří kapitálové zboží, které se na celkovém exportu podílí 22 %. Stejný podíl na exportu poté mají i průmyslové dodávky. Méně důležité položky jsou poté zboží určené ke spotřebě a ropa. Hlavními partnery v exportu k roku 2018 byly Kanada a Mexiko, které dohromady a rovnoměrně pokryly přes třetinu exportu USA. Méně významnými lokacemi pro export jsou poté Čína, Japonsko, Velká Británie a Německo, které dohromady tvoří necelou pětinu exportu USA [56].

Z grafu 19 vyplývá, že Spojené státy americké dosahují dlouhodobě pasivní obchodní bilance, tj. export do zahraničí dosahuje nižších hodnot nežli import do tuzemska. Vývoj obchodní bilance koresponduje s grafem 15 (saldo běžného účtu platební bilance), což dokazuje, že mezinárodní obchod měl podíl na zmenšení deficitu salda běžného účtu. Od roku 2010

obchodní bilance USA dosahuje hodnot v oscilačním pásmu od -61 miliard USD do -35 miliard USD. V posledních letech je obchodní bilance USA na vzestupu, což je dáno zejména rapidním poklesem importu, i přesto, že export také klesl, nicméně ne signifikantně [51]. Hodnota obchodní bilance za poslední sledované období je téměř -40 miliard USD.

Graf 19 Obchodní bilance USA [51]

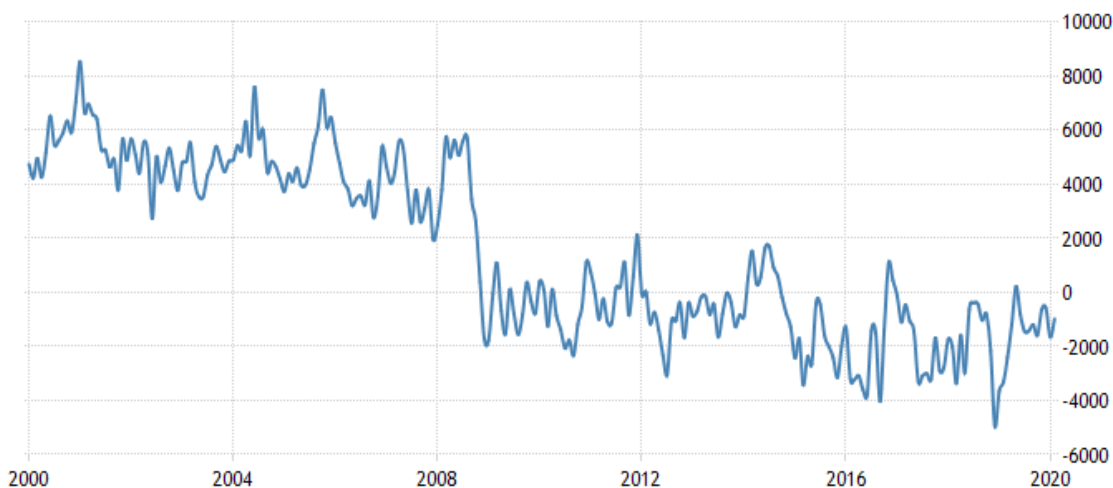
3.4.2 Kanada

V roce 2018 představovalo největší část Kanadského importu zboží určené ke spotřebě a to 20 %. Vozidla poháněná motorem a jejich součástky se pak podílely na importu 19 %. Elektronika zaujímala 12 %. Dalšími významnými položkami byly průmyslové stroje, plastové produkty, kovové a minerální produkty a energetické produkty. Zdaleka největším obchodním partnerem v oblasti importu jsou pro Kanadu USA. USA se podílely na importu Kanady v roce 2018 64 %. Druhé místo zaujmula Evropská unie s 10 %. Dalšími partnery jsou Čína, Mexiko a Japonsko [11].

V roce 2018 se export Kanady podílel na celkovém HDP 30 %. Hlavními exportovanými položkami byly energetické produkty, které znamenaly 19 % exportu. Následovala motorová vozidla a jejich součástky s 15 %. Zboží určené ke spotřebě poté tvořilo 11 % exportu, stejně jako kovové a minerální produkty. Kanada exportuje produkty zejména do USA. Export do USA tvořil v roce 2018 74 % celkového exportu. Následovala Evropská unie, zejména Německo. Mexiko se podílelo na exportu Kanady 2 % [8].

Jak ukazuje graf 20, Kanada si držela aktivní obchodní bilanci až do celosvětové krize 2008, kdy bilance zaznamenala prudký propad. Export i import Kanady se snížil, nicméně export

zaznamenal propad o více než 200 % oproti importu. Je možné pozorovat podobnost vývoje grafu 17 s grafem 22, z čehož lze vyvodit, že obchodní bilance významněji ovlivnila saldo běžného účtu Kanady. Od roku 2009 se Kanadě daří držet stabilitu obchodní bilance. Zejména do roku 2015 byly výkyvy ve výsledných hodnotách malé. Nicméně pokles cen ropy v roce 2015 zasáhl obchodní bilanci Kanady a ta zaznamenala propad. Dnes se Kanada vrátila k původním hodnotám z roku 2009 a mírně je překonala.

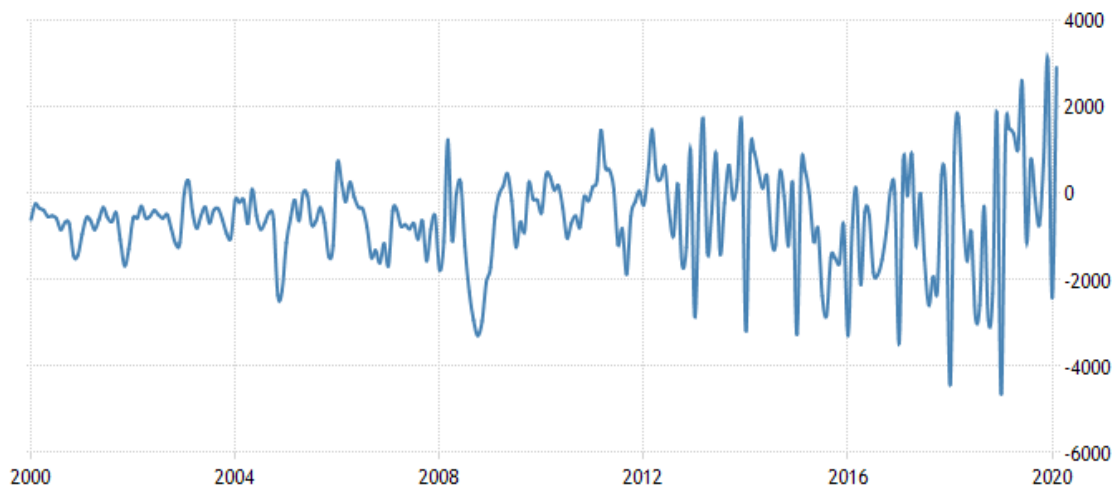
Graf 20 Obchodní bilance Kanady (CAD, milion) [4]

3.4.3 Mexiko

Import Mexika představuje téměř z 90 % zhotovené zboží, které je určené ke konečné spotřebě. Mezi toto zboží se zejména řadí elektronika. Ropné produkty poté představují 10 % z celkového importu. Zemědělství zde zastává zanedbatelnou roli, jelikož jeho produkty se podílejí na importu pouze 3 %. Hlavními obchodními partnery pro Mexiko jsou Spojené státy americké, které zaujímají 46 % importu Mexika a Čína, která se na importu Mexika podílí 18 % [37].

Export Mexika představují z téměř 90 % zhotovené produkty, 6 % poté tvoří ropa a ropné deriváty. Strojírenské produkty poté představují 69 % ze zhotovených produktů, kde největší část tvoří automobily. Dalšími důležitými položkami jsou elektronika a specializovaná vybavení pro různá odvětví, tyto dvě položky zaujímají poté 31 %. Hlavním partnerem v oblasti exportu je pro Mexiko jeho severní soused, tedy USA. USA se podílejí na exportu Mexika z 80 %, na druhém místě je poté Kanada s 3 % [34]. Mexiko je tedy velice závislé na ekonomické situaci v USA.

Graf 21 vyobrazuje obchodní bilanci Mexika za poslední dvě dekády. Obchodní bilance v Mexiku se v prvních deseti letech tisíciletí nechovala příliš rozmanitě a jediný větší výkyv zaznamenala v důsledku krize v roce 2008, kdy obchodní bilance klesla pod úroveň -3 miliardy USD. Po roce 2008 následoval návrat k hodnotám před krizí, avšak obchodní bilance začala vykazovat volatilní hodnoty. Oscilační pásmo se v posledních letech neustále zvyšovalo a od roku 2016 do 2012 bylo větší než 6 miliard USD.

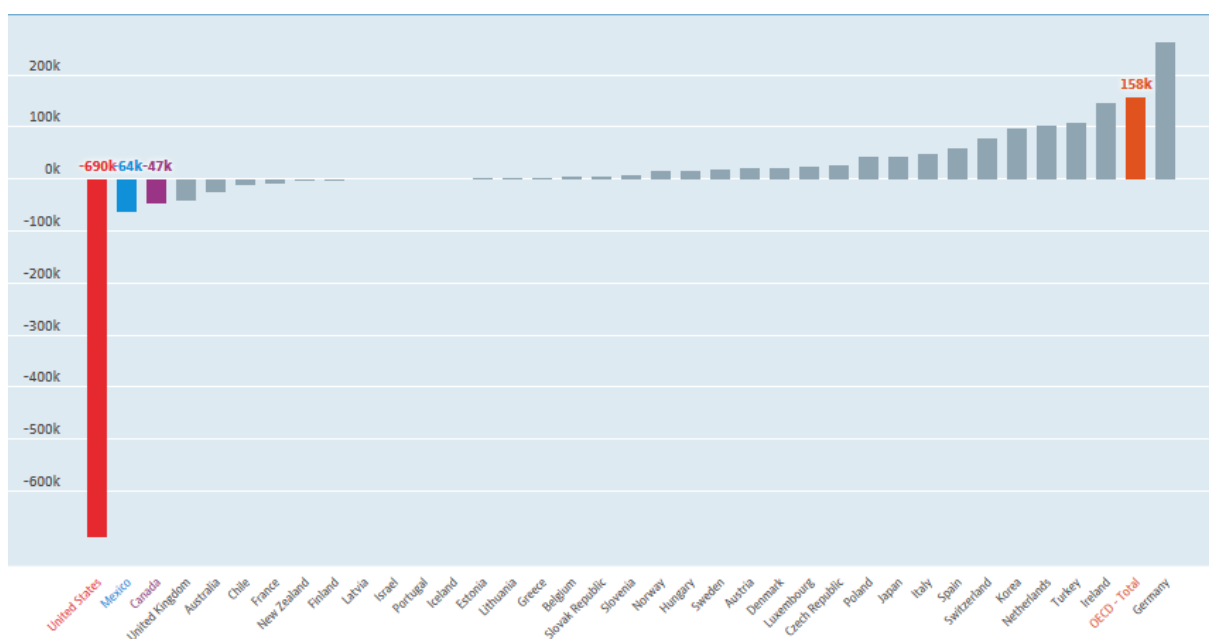

Graf 21 Obchodní bilance Mexiko [30]

3.4.4 Porovnání obchodních bilancí států NAFTA a OECD

Zatímco USA po celé sledované období dosahovaly pasivní obchodní bilance, v případě Kanady se pasivní obchodní bilance objevila až v důsledku celosvětové krize v roce 2008. Mexiko si na rozdíl od svých vyspělejších obchodních partnerů drželo obchodní bilanci jen mírně pasivní. V první třetině období byly výkyvy obchodní bilance v pásmu 2 miliard USD, avšak ve zbývajících letech lze pozorovat trend rozšiřování oscilačního intervalu, tedy nestability výsledků obchodní bilance. V případě USA byla obchodní bilance dosti ovlivněna teroristickými útoky, které nastaly roku 2001 a následně i krizí roku 2008, nicméně od této krize je vývoj obchodní bilance USA relativně stabilní. Z hlediska stability si poté vede nejlépe ze států NAFTA Kanada, která zaznamenala prudší výkyv výsledků obchodní bilance pouze v rámci celosvětové krize. Mimoto je ale její obchodní bilance stabilní. Z pohledu absolutních hodnot je třeba oddělit země od sebe, jelikož zejména USA se pohybují v jiných cifrách nežli Kanada a Mexiko. Tento fakt je dán zejména rozlohou a populací země a také její vyspělostí.

Graf 22 ukazuje údaje o obchodních bilancích států OECD za rok 2018. Státy společenství NAFTA měly všechny pasivní obchodní bilanci. Ze sledovaných států vykázaly nejnižší hodnoty. Bilance USA překročila hodnotu -600 miliard USD a v rámci sledovaných států dosáhla zdaleka nejzápornějších hodnot. Mexiko a Kanada poté v tomto ohledu zaujmully druhé a třetí místo, kdy se jejich obchodní bilance pohybovala okolo -50 miliard USD. Většina ostatních zemí poté vykazovala hodnoty blízké vyrovnané obchodní bilanci. Ze států, kde export výrazně převyšoval import poté vybočuje zejména Německo a Irsko. V Německu dosáhla hodnota aktivní obchodní bilance přes 200 miliard USD, v Irsku to poté bylo přes 100 miliard USD.

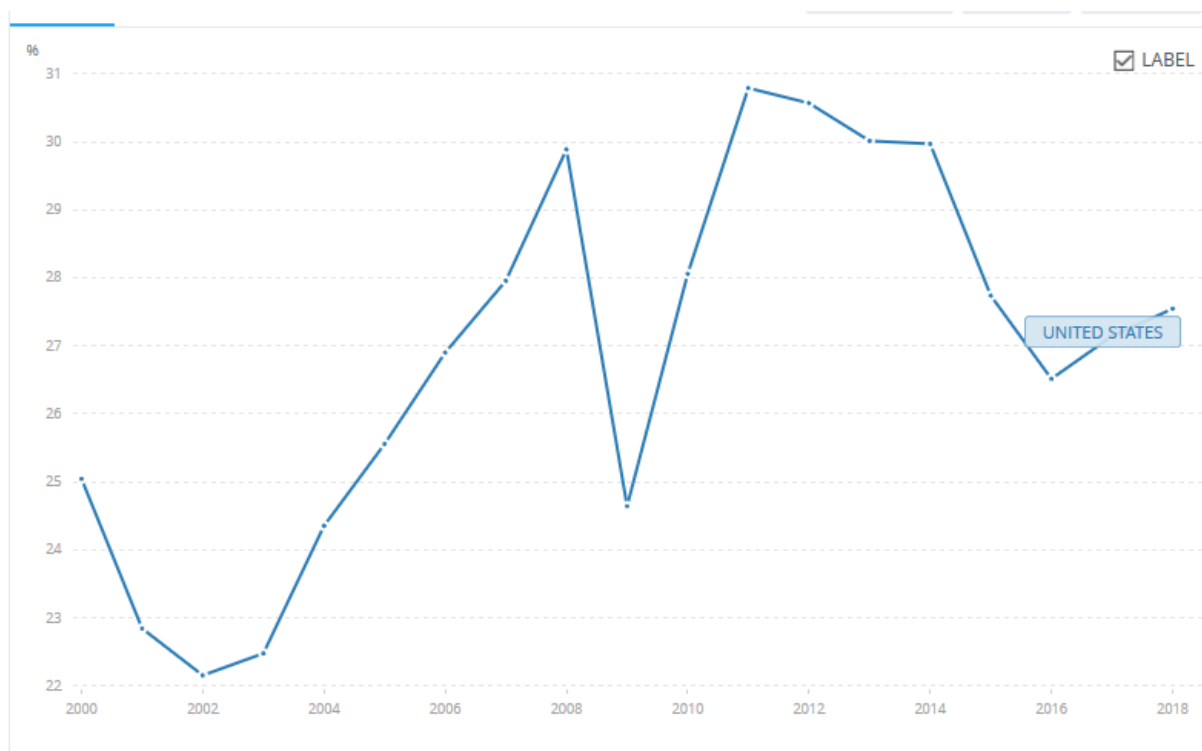

Graf 22 Obchodní bilance států OECD za rok 2018 [48]

3.5 Otevřenost ekonomik států NAFTA

3.5.1 Spojené státy americké

Otevřenost ekonomiky USA se na počátku tisíciletí propadla z 25 % téměř na 22 %, což vyobrazuje graf 23. Vzhledem k teroristickým útokům, ke kterým došlo roku 2001 by se dalo očekávat, že se otevřenost ekonomiky bude snižovat, nicméně role globalizace měla větší váhu. Následoval prudký nárůst otevřenosti ekonomiky USA až ke 30 %. Díky krizi v roce 2008 se otevřenost za rok 2008 propadla pod hodnotu 25 %. Nicméně po celkové recesi v ekonomice otevřenost opět stoupala a o dva roky déle již dosahovala vyšších hodnot nežli před krizí, dokonce dosáhla na nejvyšší hodnotu za posledních 20 let. Od roku 2012 lze pozorovat trend poklesu otevřenosti ekonomiky USA až na hodnotu pod 28 % za rok 2017 [46].

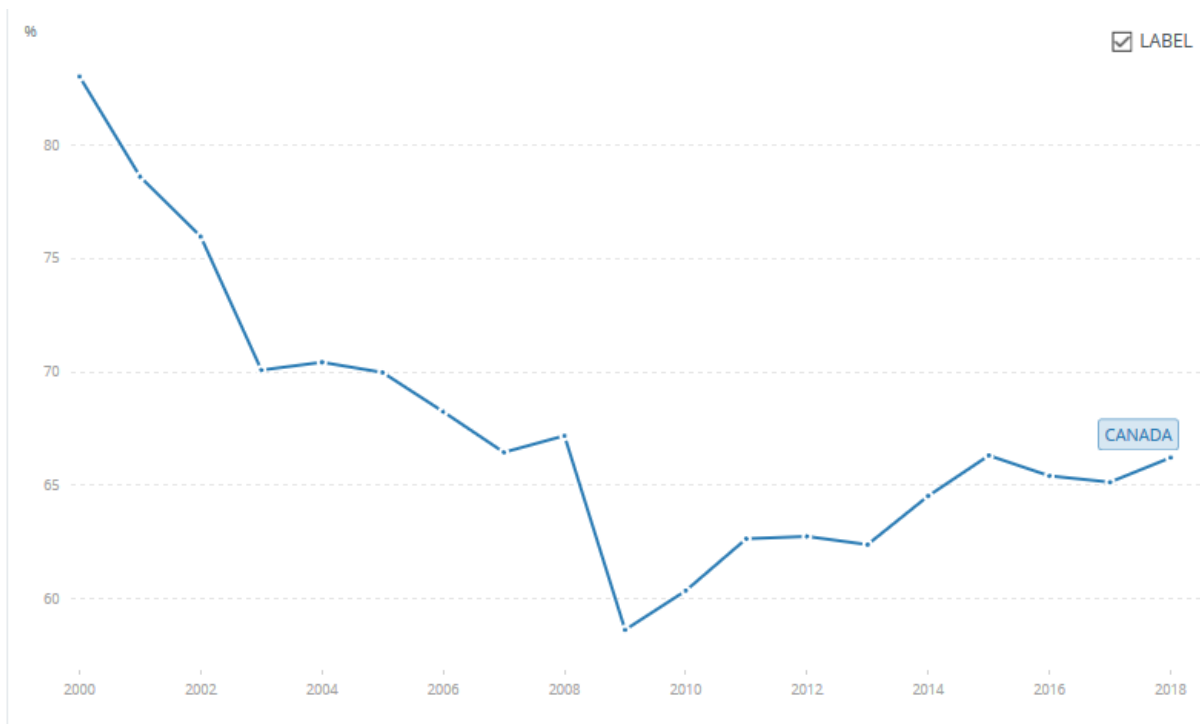

Graf 23 Otevřenost ekonomiky USA [46]

3.5.2 Kanada

Otevřenost ekonomiky v Kanadě je popsána grafem 24 a dosahovala na začátku tisíciletí téměř 85 %. Mezinárodní obchod se tedy na HDP Kanady podílel z více než třech čtvrtin. Do roku 2008 byl pak zaznamenán jasný trend snižování otevřenosti ekonomiky. Rok 2008 poté znamenal nejprudší pokles otevřenosti ekonomiky Kanady za sledované období, otevřenost ekonomiky dosáhla hodnot pod 60 %. Od roku 2009 poté otevřenost ekonomiky stoupala

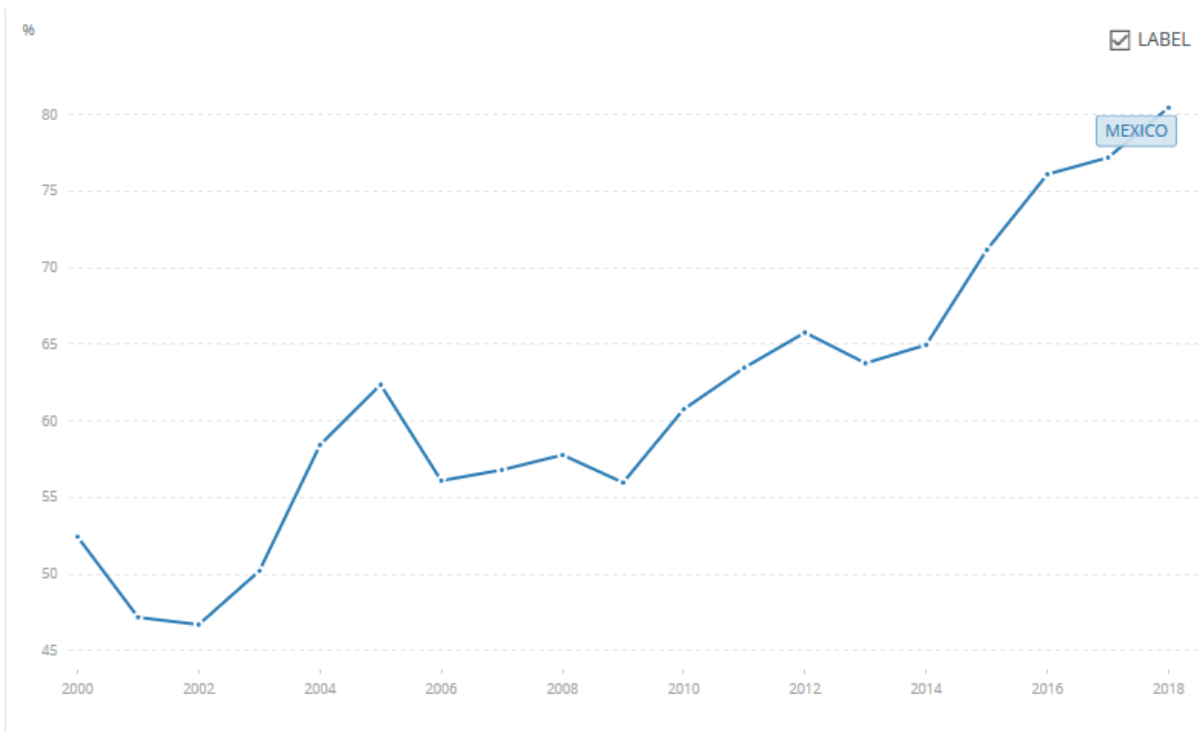
s výjimkou roku 2012, kdy zaznamenala pokles v řádu desetín procent. Následoval prudký nárůst otevřenosti ekonomiky, který se zastavil na hodnotě přes 65 %, poté dva roky otevřenost mírně klesala, když se v roce 2017 dostala na hodnotu 65 %. Poslední trend otevřenosti ekonomiky je stoupající a poslední naměřená hodnota dosáhla přes 66 % [44].

Graf 24 Otevřenost ekonomiky Kanady [44]

3.5.3 Mexiko

Otevřenost ekonomiky Mexika popisuje graf 25 a v posledních 20 letech zaznamenala téměř 50% nárůst. Po většinu času sledovaného období tento ukazatel rostl, meziroční poklesy nastávaly zejména v prvních devíti letech. Ovšem od roku 2009 otevřenost ekonomiky Mexika jen stoupala, s výjimkou roku 2012, kdy poklesla v řádu procent. Trend posledních let je prudký nárůst až přes hodnotu 80 %, což je současně hodnota z posledního sledovaného roku [45].

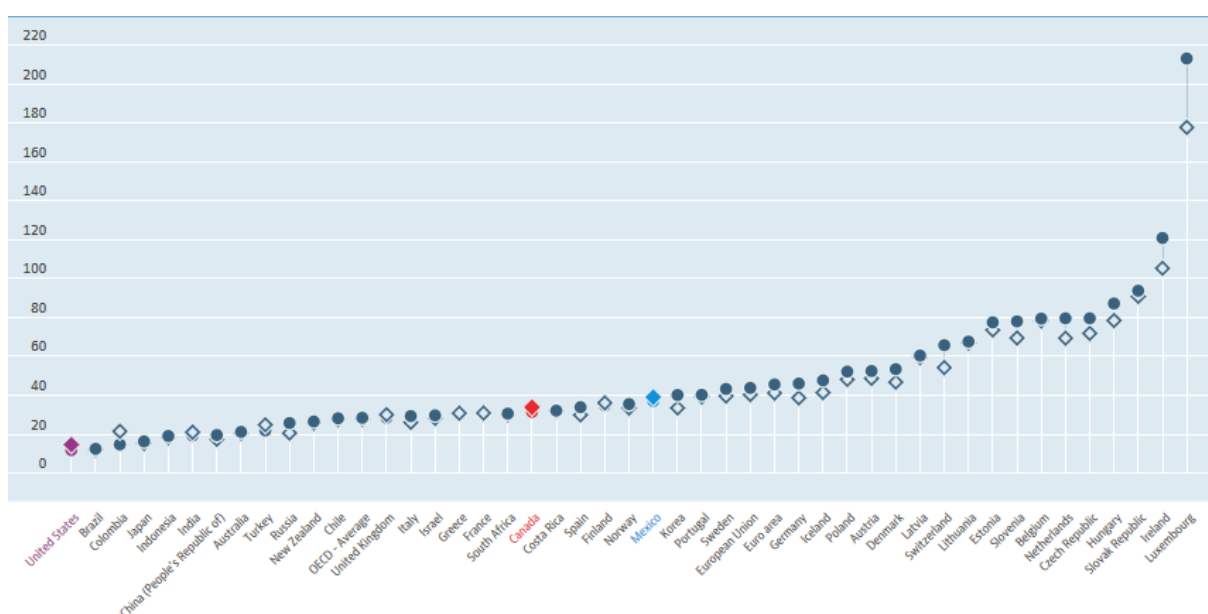

Graf 25 Otevřenost ekonomiky Mexika [45]

3.5.4 Porovnání otevřenosti ekonomik států NAFTA a OECD

Chování otevřeností ekonomik v uskupení NAFTA se značně liší. V případě USA tento ukazatel během prvních 8 let, až do doby celosvětové krize, vzrostl téměř o 50 %. Za stejné období zaznamenala Kanada v oblasti otevřenosti propad téměř o jednu třetinu. U obou těchto ekonomik však znamenala krize prudký propad tohoto ukazatele. Naproti tomu Mexiko v prvních osmi letech zaznamenalo nárůst otevřenosti ekonomiky a v období krize projevilo odolnost vůči propadu zahraničního obchodu. Následující léta se pro Mexiko vyvíjela tak, že dnes zahraniční obchod tvoří přes 80 % HDP Mexika. V souvislosti s faktem, že import Mexika obstarává ze 46 % USA a export taktéž USA a to z 80 %, je Mexická ekonomika velice závislá na dění a změnách na poli mezinárodního obchodu s USA. Různé bariéry a jiné změny na poli mezinárodního obchodu by pak mohly znamenat signifikantní dopad na vývoj HDP Mexika. Podobně závislá na mezinárodním obchodu je i Kanada, kde se v roce 2018 otevřenost ekonomiky pohybovala přes 65 % [44]. Avšak v jejím případě jsou exportéři a importéři různorodější a není závislá na jednom obchodním partnerovi. Nejméně ovlivněnou hodnotu HDP mezinárodním obchodem má pak USA, kde otevřenost ekonomiky dosahovala v roce 2018 okolo 27,5 % [46].

Graf 26 vyobrazuje importy (plná kolečka) a export (prázdné čtverečky) ekonomik OECD vůči jejich HDP za rok 2018. Ze všech států právě USA se svojí otevřeností 27 % dosahují v této statistice nejnižších hodnot. Průměr OECD pak dosahuje otevřenosti 60 %, kdy importy v podstatě vyrovnávají exporty. Ze států NAFTA se tomuto průměru nejvíce blíží Kanada, která dosáhla otevřenosti 66 % a obchod se na jejím HDP podílí více než v případě USA. Největší podíl na HDP má obchod v případě Mexika, které dosáhlo otevřenosti 80 %. Ze států OECD v tomto ohledu jasně vybočuje Lucembursko, které dosáhlo otevřenosti 388 %. Státy NAFTA dosahují tedy v rámci OECD v oblasti mezinárodního obchodu a jeho podílu na HDP spíše podprůměrných hodnot.

Graf 26 Otevřenost ekonomik států OECD za rok 2018 [47]

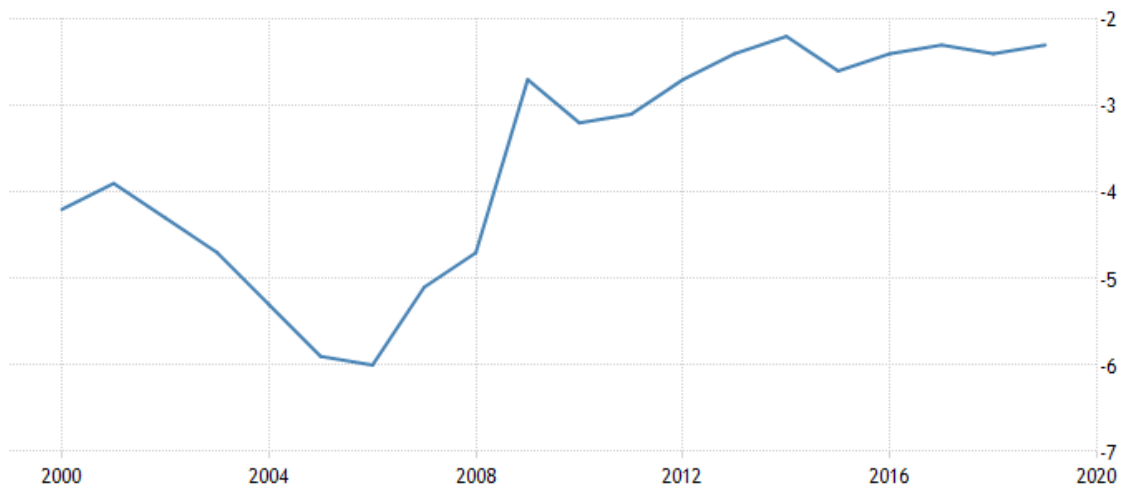
3.6 Saldo běžného účtu platební bilance států NAFTA

3.6.1 Spojené státy americké

Saldo běžného účtu v USA se minimálně posledních 20 let pohybuje v deficitu, jak vykazuje graf 27. Od roku 2000 můžeme pozorovat trend prudkého prohlubování tohoto deficitu v měřených obdobích. Na tomto jevu měly významný podíl teroristické útoky v září roku 2001 [26, s. 1]. V jejich důsledku americká vláda zvýšila svoje výdaje na obranu a také válku proti terorismu. Ve výsledku je možné pozorovat během pěti let zvýšení deficitu o více než 100 %. Naopak v roce se vládě navzdory krizi povedlo deficit vrátit do hodnot, kterých dosahoval v roce 2000. Od roku 2009 je možné pozorovat trend mírného prohlubování deficitu. Za posledních 11 let došlo k prohloubení deficitu zhruba o čtvrtinu.

Graf 27 Saldo běžného účtu platební bilance USA [55]

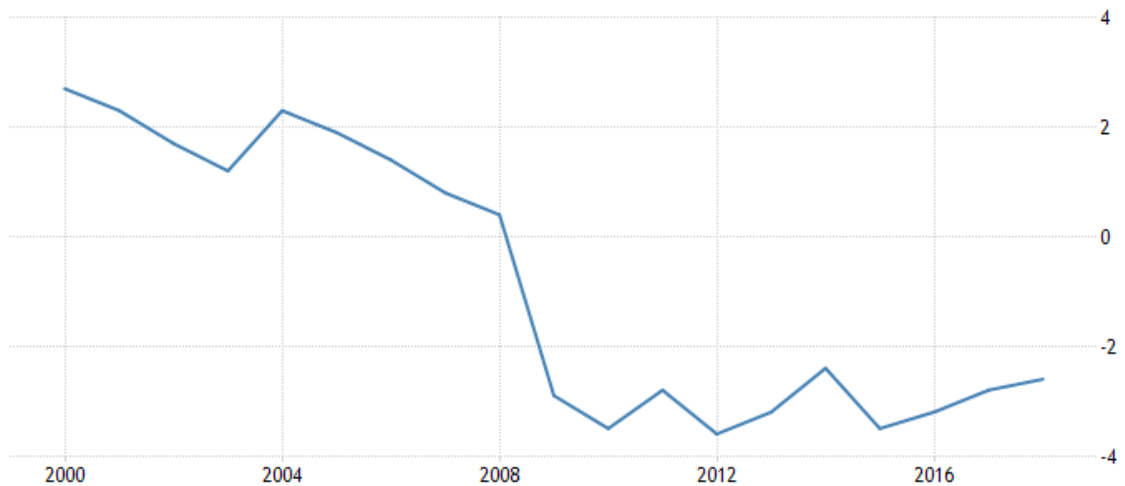
Graf 28 Saldo běžného účtu platební bilance USA vůči HDP [54]

3.6.2 Kanada

Kanada až do roku 2008 držela saldo jejího běžného účtu platební bilance v relativně stabilním přebytku, jak vyplývá z grafu 29. Avšak celosvětová krize, která poté nastala, měla za následek skokový propad a znamenala deficit -10 miliard kanadských dolarů. Od roku 2011 je možné poté pozorovat velice pozvolný pokles meziročního deficitu salda.

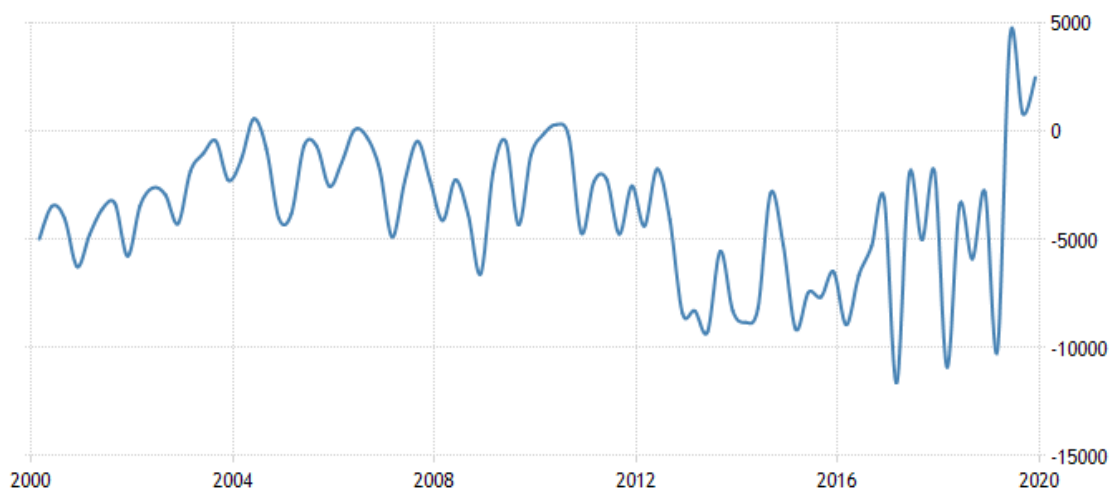
Graf 29 Saldo běžného účtu platební bilance Kanady (CAD milion) [7]

Graf 30 Saldo běžného účtu platební bilance Kanady vůči HDP [6]

3.6.3 Mexiko

Saldo běžného účtu platební bilance Mexika, jehož vývoj je možné pozorovat v grafu 31, se ve sledovaném období chová relativně stabilně. V letech 2000-2012 se saldo pohybovalo v rozptylu lehce přes -5 miliard USD až v podstatě nulových hodnot. Od roku 2012 až do 2019 se pak hodnoty rozptylu změnily, kdy dolní hranice byla přes -10 miliard USD a horní méně než -2,5 miliardy USD. V roce 2019 se mexické vládě podařilo dosáhnout přebytku a sice 5 miliard USD. Tato změna byla skoková a v horizontu posledních 20 let se v takovémto měřítku, ať už nárůst či pokles, nenaskytl.

Graf 31 Saldo běžného účtu platební bilance Mexika [33]

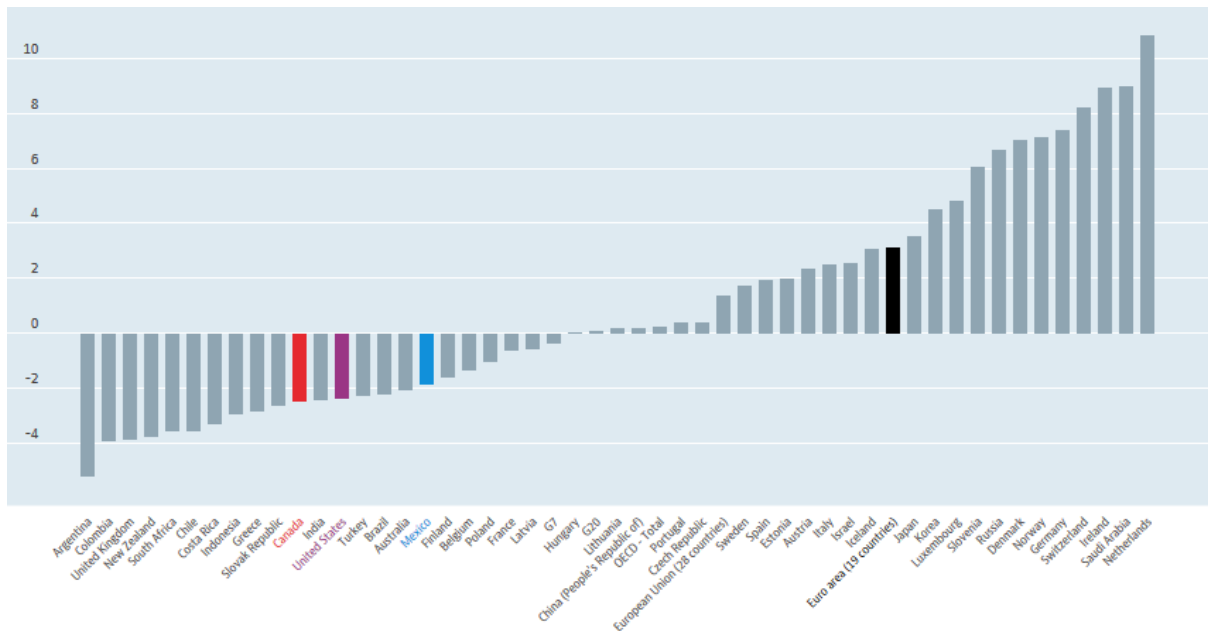
Graf 32 Saldo běžného účtu platební bilance Mexika vůči HDP [32]

3.6.4 Porovnání saldů běžných účtů platebních bilancí států NAFTA a OECD

Pro porovnání salda běžného účtu platební bilance napříč státy NAFTA je vhodné využít saldo běžného účtu platební bilance vůči HDP, jelikož pokud by byly uvažovány absolutní hodnoty, výsledky by byly dosti zkreslené a zavádějící, vzhledem k rozdílným velikostem ekonomik daných států. V případě USA byl deficit ve sledovaném období prohlouben až na 6 % v důsledku zvýšených výdajů na obranu a válku proti terorismu. Tento deficit nastal v roce 2006. Nicméně od tohoto roku se americké vládě až na pár výjimek daří deficit vůči HDP snižovat. Jednou z těchto výjimek byl rok 2010, kdy USA zaznamenaly pokles okolo 0,5 %. Momentálně dosahuje tento ukazatel v rámci USA téměř -2 % HDP. Naproti tomu kanadské vládě se v letech 2000-2008 dařilo hospodařit v přebytku, avšak na krizi, kterou svět zaznamenal v roce 2008, vláda Kanady nebyla připravena a v nejnižším bodu dosáhla deficitu -3,5 % HDP. Kanadě se posledních 5 let daří snižovat deficit vůči HDP, který dnes dosahuje přes -2 %. Mexická vláda z výše uvedených grafů vychází nejlépe, jelikož se jí v posledních 20 letech daří držet relativní stabilitu tohoto deficitu. Rozptyl hodnot nabývá pouze 2,5 % a v posledních 5 letech je možné pozorovat postupný úbytek deficitu. Dnes Mexiko téměř dosáhlo na teoreticky optimální hodnotu 0 %.

Graf 33 vykazuje údaje o saldech běžných účtů vůči HDP napříč státy OECD za rok 2018. Hodnoty jsou opět vyneseny na svislé ose grafu a to v % HDP. Průměr OECD je 0,2 %, tedy téměř vyrovnaná bilance. Evropská unie dosahuje vyššího průměru, téměř 2 % HDP. V rámci

pozorovaných států vykázaly státy NAFTA velice podobné výsledky a sice okolo -2 %. Jejich vlády tedy hospodaří s rozdílem přes 2 % v rámci běžných účtů. Státem s nejpozitivnějším výsledkem je poté Nizozemsko, které dosáhlo více jak hodnoty větší než 10 %.

Graf 33 Salda běžných účtů států OECD vůči HDP za rok 2018 [14]

3.7 Magický čtyřúhelník států NAFTA

Na obrázcích níže jsou vyobrazeny ekonomické ukazatele ve formě magického čtyřúhelníku. Mezi tyto ukazatele patří ekonomický růst, nezaměstnanost, cenová stabilita a platební bilance. Hodnoty vynesené v čtyřúhelníku jsou průměry daných ukazatelů ve sledovaném období, tedy v letech 2000-2019. Vypočítané průměry vycházejí z vybraných hodnot, které byly uvažované v předchozích kapitolách této práce, konkrétně v grafech 1-20. Reálné hodnoty jsou níže porovnány s teoreticky optimálními hodnotami.

Na obrázku 2 můžeme vidět magický čtyřúhelník USA za posledních 20 let. USA zaostává co se týče tempa růstu HDP. Oproti optimální hodnotě (3 %) je téměř o třetinu nižší. Nezaměstnanost je v USA o mnoho blíže optimálním hodnotám, jelikož dosahuje 5,9 %, což je jen o 0,4 % více, než je optimum. Inflace dosahuje 2 %, což je také téměř optimální hodnota. Co se týče platební bilance, zde USA dosáhly -3,6 %, zatímco optimální hodnota je 0 %.

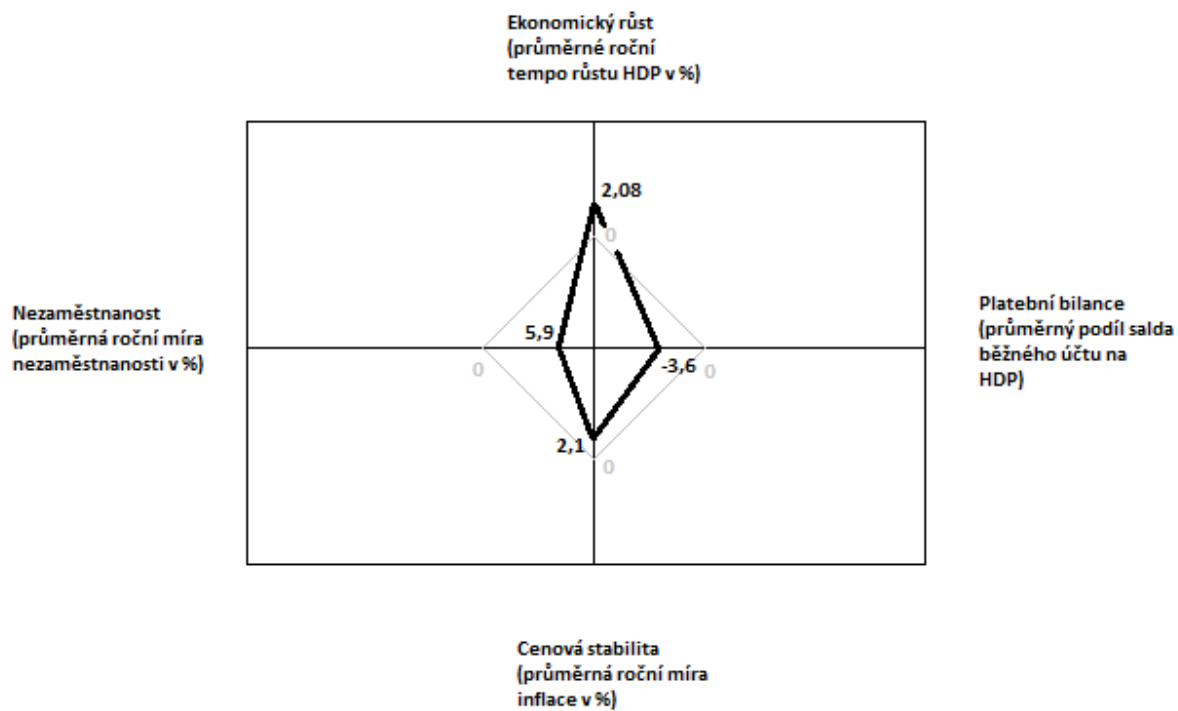
Obrázek 3 vyobrazuje magický čtyřúhelník Kanady v posledních dvaceti letech. Ekonomický růst je oproti optimu téměř na polovině. Nezaměstnanost poté dosahuje o 1,4 % více, než je

optimální. Cenová stabilita dosahuje téměř optimálních hodnot, liší se pouze o 0,1 %. Platební bilance je se svými -0,9 % blíže k nule, než je tomu v případě USA.

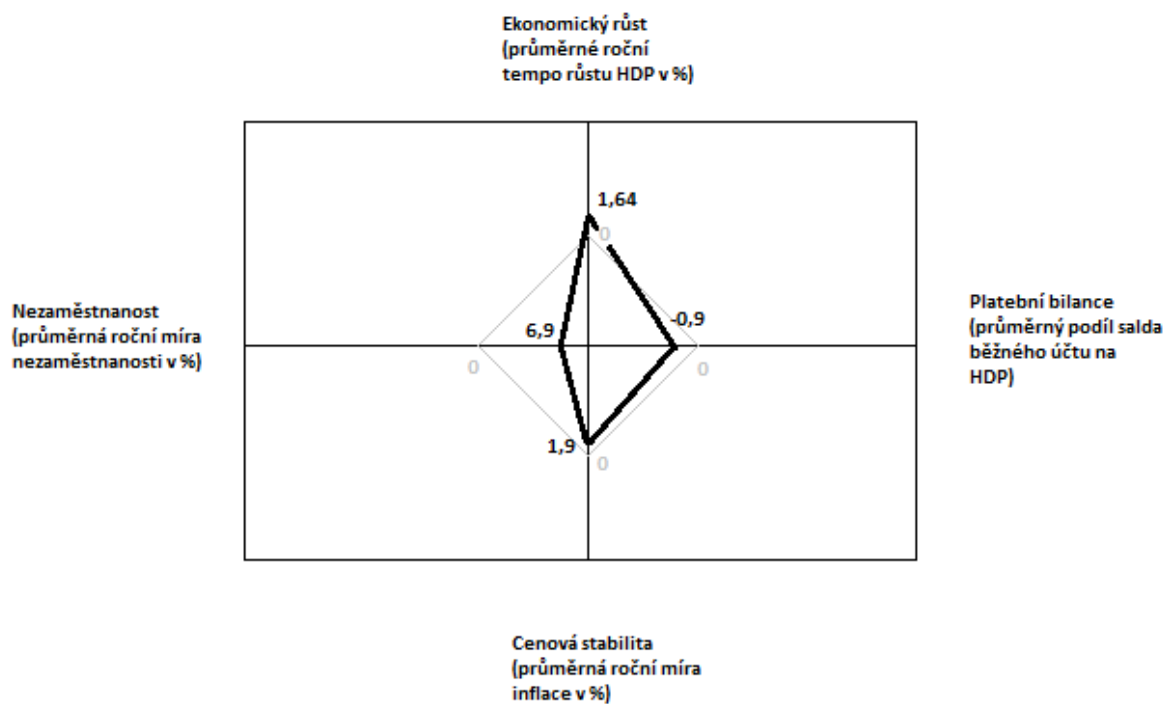
Obrázek 4 ukazuje magický čtyřúhelník Mexika v posledních dvaceti letech. Ekonomický růst dosahuje méně než jedné třetiny toho, co by měla být optimální hodnota. Nezaměstnanost je v Mexiku nižší, nežli je optimální hodnota, a sice 3,94 %. Takto nízké hodnoty míry nezaměstnanosti se dají vysvětlit migrační politikou mezi USA a Mexikem. Roční míra inflace dosáhla 4,59 %, což je více jak dvojnásobek toho, co je doporučováno makroekonomickou teorií. Platební bilance dosahuje -1,55 % HDP.

Při porovnání ekonomického růstu vyjde nejlépe USA, na druhém místě je pak Kanada a třetí nejlepší výsledek v tomto ohledu za posledních dvacet let má Mexiko. Naopak v nezaměstnanosti dosahuje Mexiko nejlepších hodnot ze států NAFTA, za ním následují USA a nejhoršího výsledku dosáhla Kanada. Cenová stabilita je v USA a Kanadě téměř identická, což dokazuje vyspělost obou zemí, naopak v Mexiku dosahuje inflace nadprůměrných hodnot. Toto reflektuje fakt, že Mexiko se ve světovém měřítku řadí spíše k méně vyspělým zemím. Z hlediska platební bilance dosahuje nejhorších výsledků USA. Toto může být způsobeno zejména teroristickými útoky, které proběhly začátkem milénia na území USA. V jejich důsledku se USA rozhodly zvýšit výdaje na obranu a boj proti terorismu. Kanada a Mexiko poté dosahují podobných deficitů salda běžného účtu platební bilance.

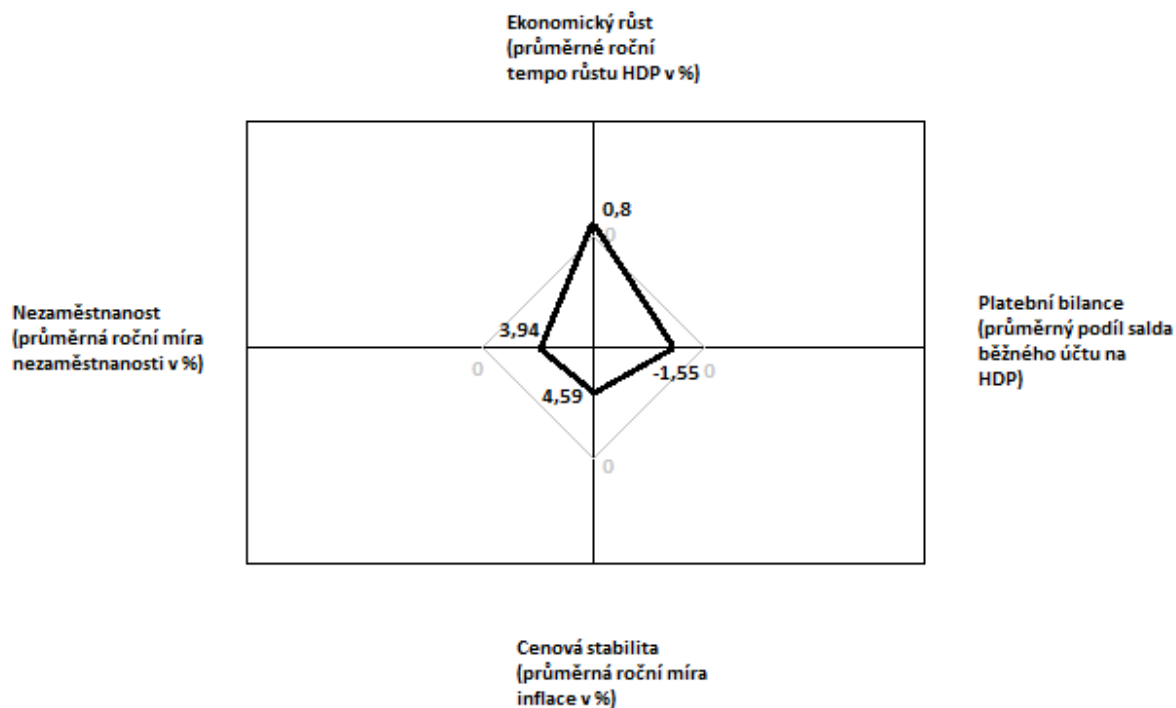
Pro celkové srovnání magických čtyřúhelníků lze užít obsahů, kterých čtyřúhelníky jednotlivě dosahují. Tento obsah je prosté vyjádření obsahu daného obrazce (tedy lichoběžníku) vypočítaného elementárním geometrickým vzorcem. Magický čtyřúhelník USA dosahuje hodnoty obsahu 73,11, kanadský 64,53 a v případě Mexika je tomu 39,37. Tato čísla tedy zohledňují jedny z nejdůležitějších ekonomických ukazatelů a výsledkem je možnost poměření ekonomiky daných států. Z výsledků je tedy vidět, že ekonomiky USA a Kanady si v posledních dvaceti letech vedly podobně a dosáhly víceméně stejných výsledků. V případě Mexika se to říci nedá, jelikož obsah jeho magického čtyřúhelníku je signifikantně menší.

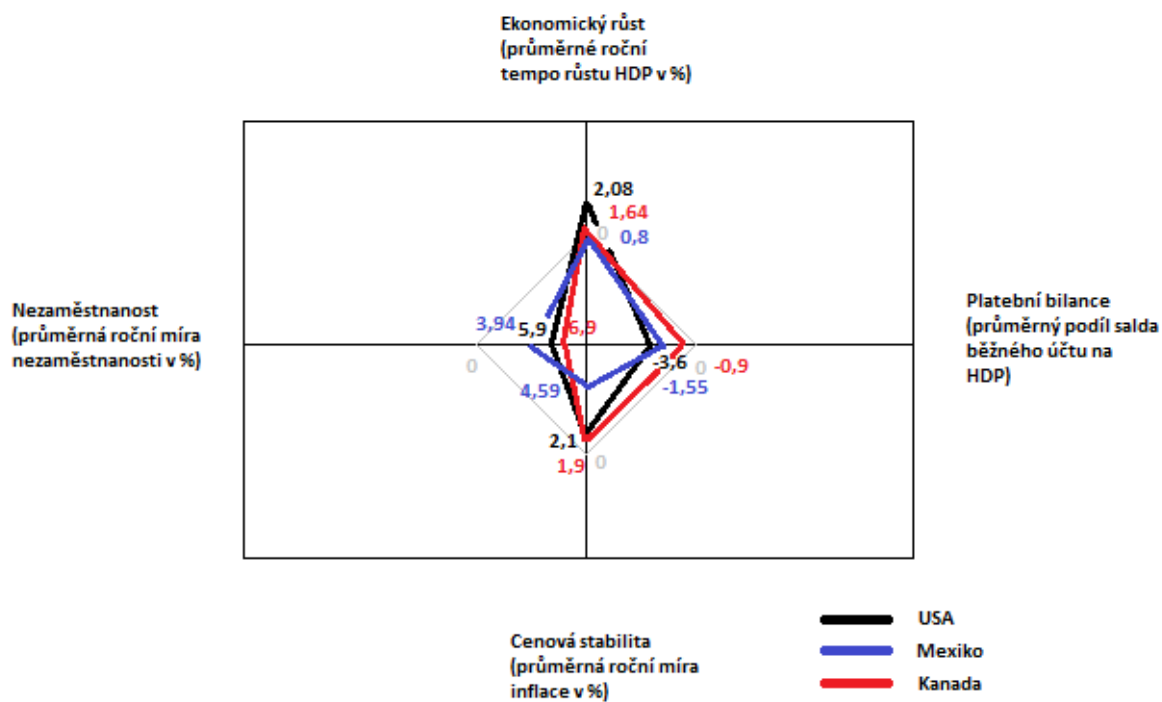
Obr. 2 Magický čtyřúhelník USA

Obr. 3 Magický čtyřúhelník Kanada

Obr. 4 Magický čtyřúhelník Mexiko

Obr. 5 Magické čtyřúhelníky států NAFTA kombinovaně

4 Shrnutí výsledků

U států NAFTA byly pozorovány vybrané ukazatele mezinárodního obchodu a ekonomické ukazatele tvořící magický čtyřúhelník. V rámci mezinárodního obchodu práce sledovala otevřenost ekonomik a bilanci obchodního účtu. Sledované ekonomické ukazatele tvořící magický čtyřúhelník jsou hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace a cenová hladina, saldo běžného účtu. Období, za které byla tato data sledována je posledních dvacet let, tj. roky 2000-2019 s výjimkou otevřenosti ekonomik v rámci OECD, kde se práce zaobírá daty za rok 2018. Tyto ukazatele států NAFTA byly rovněž porovnány v rámci vybraných světových ekonomik, zejména států OECD.

Z pozorování ukazatele HDP a jeho růstu za dané období vyplývá, že v rámci NAFTA je veliký rozdíl mezi Kanadou s USA a Mexikem. Pokud bychom porovnávali absolutní hodnoty HDP, nemůže se s USA měřit ani Kanada, avšak v tomto ohledu je vhodnější sledovat HDP na obyvatele, jelikož USA má oproti Kanadě mnohonásobně vyšší populaci. V tomto ohledu poté Kanada i USA dokazují, že jsou vyspělé země, jelikož v porovnání se světem vykazují konkurenceschopné hodnoty.

Míra inflace, a tedy cenová stabilita dosahuje v případě Kanady a USA takřka učebnicových hodnot a z tohoto hlediska je nutno podotknout, že jsou to země stabilní a vyspělé. Naopak při srovnání s Mexikem je znát, že Mexiko není ještě vyspělou zemí, minimálně co se týče průměrné míry inflace. U vyspělých zemích je trendem dosahovat míry inflace 2 %, zatímco Mexiko za sledované období vykazuje míru inflace přes 4,5 %. Ve srovnání se světem ale pořád patří k zemím, kde je cenová stabilita příznivá.

Vývoj míry nezaměstnanosti ukázalo podobný trend v průběhu sledovaného období. Zde si ale Mexiko vede lépe než Kanada a USA. Občané Mexika mohou v tomto ohledu cítit větší sociální bezpečí, avšak je třeba poznamenat, že hodnoty míry nezaměstnanosti mohou být do značné míry ovlivněny migrační situací mezi Mexikem a USA. V porovnání se světem poté dosahují všechny státy NAFTA příznivých výsledků.

Obchodní bilance v případě Kanady a Mexika vykazuje podobné výsledky. Avšak USA je i v porovnání se státy OECD velice importně zaměřenou ekonomikou. Zároveň v případě USA obchod tvoří nejmenší podíl na HDP všech sledovaných států, včetně států OECD. To se

v případě Mexika ani Kanady říci nedá, jelikož jejich HDP je z velké části tvořeno právě importem a exportem.

Z hlediska platební bilance se jasně v největším deficitu dlouhodobě ocitá USA. Nejlépe to lze vidět v přepočtu salda na HDP. Naopak Kanada má uspokojivé výsledky v této oblasti. V jejím případě je patrné, že nebyla připravená na celosvětovou krizi v roce 2008. V rámci OECD se pak státy NAFTA řadí do zhruba poloviny států, jež mají saldo záporné. V této skupině pak dosahují průměrných výsledků.

Magické čtyřúhelníky graficky skládají a vypovídají o většině zmíněných ekonomických ukazatelích. Z čtyřúhelníků je patrné, že Mexiko stále zaostává vývojově za USA a Kanadou. Největší rozdíl mezi zmíněnými státy lze pozorovat v oblasti míry inflace. Druhým důležitým indikátorem zmíněné zaostalosti je tempo růstu HDP, které má Mexiko rovněž nejhorší. Výrazně lepších hodnot dosahuje Mexiko jen na poli nezaměstnanosti, kde signifikantně předčí USA i Kanadu, což je pravděpodobně způsobenou vysokou migrací obyvatel Mexika do USA.

5 Závěry a doporučení

Seskupení států Spojených států amerických, Kanady a Mexika, tj. NAFTA, je nedílnou součástí dnešního ekonomického světa. Jejich spojení pod smlouvou NAFTA tuto roli a tento význam jen podpořilo. Spojené státy americké jsou jednou z nejdůležitějších, ne-li nejdůležitější ekonomikou světa. Kanada, ač je vyspělá, tak i díky své menší geografické rozloze a menší populaci nemá na světovou ekonomiku takový vliv. Mexiko, které je ze tří zemí rozhodně nejzaostalejší může z této spolupráce jen těžit, jelikož má možnost akcelarovat vývoj ekonomiky a v důsledku toho i celkové vyspělosti.

Ekonomické ukazatele, které tvoří magický čtyřúhelník se chovají v mnohých případech a situacích velice podobně. Na tomto lze demonstrovat provázanost ekonomik daných států. Nejlépe se změny pozorují v době ekonomických krizí a recesí, kdy lze v mnohých případech zpozorovat identickou reakci některých ukazatelů napříč státy NAFTA. Například ukazatel HDP se v případě krize roku 2008 zachoval v USA, Kanadě i Mexiku stejně a sice recesivně. Je třeba ale odlišit krize, které nemají na všechny státy stejně významný vliv. Například krize cen rop okolo období roku 2015 zasáhla významněji Kanadu a Mexiko nežli USA, protože pro USA není ropný průmysl tak důležitý. Magický čtyřúhelník vykázal odlišnost v míře inflace mezi danými státy. Zatímco USA a Kanada držely za posledních 20 let hodnotu předepsaných téměř 2 %, v případě Mexika byla tato hodnota více než dvojnásobná, což může dokazovat celkovou zaostalost země, kdy se všeobecně Kanada a USA řadí mezi nejvyspělejší země světa, kdežto Mexiko za nimi zaostává.

Na poli mezinárodního obchodu je vidět rozdíl v přístupu. Zatímco USA se na mezinárodní obchod tolik nesoustředí o Kanadě se to tvrdit nedá. Mexiko se poté vydalo cestou vysoké orientace ekonomiky na zahraniční obchod. Toto dává smysl, jelikož NAFTA umožňuje Mexiku výhodný obchod s USA. USA poté těží z levného získávání zboží a služeb z Mexického trhu, zároveň pro Mexiko je toto obrovská příležitost v oblasti posílení své ekonomické vyspělosti. S tímto faktem však vyvstává pro Mexiko i riziko, jelikož tamní problémy s migrací a černým trhem nutí USA zavádět některé bariéry na poli mezinárodního obchodu. Celkově by měla být smlouva o uskupení NAFTA nejvýhodnější pro Mexiko, jelikož Mexiko může nejvíce získat. Zároveň je ale dosti výhodná i pro USA a Kanadu.

NAFTA má v kontextu s trendem poslední doby, který se nese v duchu globalizace veliký potenciál. Mezinárodní spolupráce nabývá na významu a Mexiko má, i díky své geografické

poloze nebo ložiskům různých komodit, vysoký potenciál pro růst. Navíc sousedí s jednou z největších ekonomik světa, což může Mexiku velice pomoci. Pokud se tedy Mexiku povede odstranit, či významně omezit tamní černý trh, mohlo by se v budoucnu stát rovnocenným partnerem pro USA i Kanadu.

Závěrem je nutno podotknout potřebu opatrnosti při práci s daty, zejména při sledování určitého období a následného vyvozování závěrů. Ekonomické údaje zmíněné v této práci jsou ty nejzákladnější, a tudíž při vyvozování závěrů mohou dosti zkreslovat. Zejména pokud se sleduje nevhodně krátké období, protože pokud se v tomto období stane nějaká výrazná ekonomická změna, může to dosti ovlivnit výsledné hodnoty ukazatelů. Toto zvyšuje důležitost sledovat dostatečně dlouhé období, pokud se sleduje příliš krátké období, může být velice zkresleno například krizí, ať už jakéhokoli druhu.

6 Seznam literatury

1. ALLEN, Larry. *The encyclopedia of money*. 2nd ed. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2009. ISBN 978-1-59884-251-7
2. ANDERTON, DOUGLAS. The population of the United States. 3. vyd. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 1997. ISBN 0-684-82774-3
3. BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4568-8
4. Canada Balance of Trade. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/balance-of-trade>
5. Canada Consumer Price Index (CPI). *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/consumer-price-index-cpi>
6. Canada Current Account to GDP. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/current-account-to-gdp>
7. Canada Current Account. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/current-account>
8. Canada Exports. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/exports>
9. Canada GDP Annual Growth Rate. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/gdp-growth-annual>
10. Canada GDP. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/gdp>
11. Canada Imports. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/imports>
12. Canada Inflation Rate. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/inflation-cpi>

13. Canada Unemployment Rate. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/canada/unemployment-rate>
14. Current account balance. *OECD DATA* [online]. 2019 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/trade/current-account-balance.htm>
15. GDP Statistics. *OECD STATISTICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/?fbclid=IwAR0J59A110x5CLzjWS6z0A0jiwNJSv1K6IEqSbK5cbNW8ujfybSR7RfmkYk>
16. Gross domestic product (GDP). *OECD DATA* [online]. 2019 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>
17. Gross domestic product by industry. *Statistics Canada: Canada's national statistical agency* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://publications.gc.ca/Collection-R/Statcan/15-001-XIE/15-001-XIE.html>
18. Gross Domestic Product, Fourth Quarter and Year 2019 (Third Estimate); Corporate Profits, Fourth Quarter and Year 2019 | U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA). *OECD STATISTICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.bea.gov/news/2020/gross-domestic-product-fourth-quarter-and-year-2019-third-estimate-corporate-profits>
19. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5
20. Inflation (CPI). *OECD DATA* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>
21. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3258-9
22. KADEŘÁBKOVÁ, Božena. *Úvod do makroekonomie: neoklasický přístup*. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova skripta. ISBN 80-7179-788-x
23. LIŠKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Professional Publishing, 2002. ISBN 80-86419-27-4
24. M. Angeles Villarreal. *OECD Territorial Reviews: Puebla-Tlaxcala, Mexico 2013*, OECD Territorial Reviews, OECD Publishing, Paris

25. M. Angeles Villarreal. U. S. – Mexico Economic Relations: Trends, Issues, and Implications. Congressional Research Service. 7-5700
26. MAKINEN, Gail. The Economic Effects of 9/11: a Retrospective Assessment. Report for Congress
27. MANDEL, Martin a Jaroslava DURČÁKOVÁ. *Mezinárodní finance a devizový trh*. Praha: Management Press, 2016. ISBN 978-80-7261-287-1
28. MAYNARD, Douglas C. a Daniel C. FELDMAN. *Underemployment: psychological, economic, and social challenges*. New York: Springer, c2011. ISBN 978-1-4419-9412-7
29. Mexico - Gross domestic product (GDP) per capita 2024. *STATISTA* [online]. 2018 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/263597/gross-domestic-product-gdp-per-capita-in-mexico/>
30. Mexico Balance of Trade. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/balance-of-trade>
31. Mexico Consumer Price Index (CPI). *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/consumer-price-index-cpi>
32. Mexico Current Account to GDP. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/current-account-to-gdp>
33. Mexico Current Account. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/current-account>
34. Mexico Exports. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/exports>
35. Mexico GDP Annual Growth Rate. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/gdp-growth-annual>
36. Mexico GDP. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/gdp>

37. Mexico Imports. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/imports>
38. Mexico Inflation Rate. *TRADING ECONOMICS* [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/mexico/inflation-cpi>
39. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví. 2., rozš. vyd.* Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1
40. SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika.* Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-738-3
41. SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod: teorie a praxe.* Praha: Grada, 2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2708-0
42. ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management.* Praha: Grada, 2009. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9
43. ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie: stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech.* Zlín: CEED, 2002. ISBN 80-902552-6-4
44. Trade (% of GDP) - Canada. *WORLD BANK DATA* [online]. 2018 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2018&locations=CA&start=2000>
45. Trade (% of GDP) - Mexico. *WORLD BANK DATA* [online]. 2018 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2018&locations=MX&start=2000>
46. Trade (% of GDP) - United States. *WORLD BANK DATA* [online]. 2018 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2018&locations=US&start=2000>
47. Trade in goods and services. *OECD DATA* [online]. 2016 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/trade/trade-in-goods-and-services.htm>
48. Trade in goods and services. *OECD DATA* [online]. 2016 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/trade/trade-in-goods-and-services.htm#indicator-chart>

49. Unemployment in Mexico Revisited. Jonathan Heath [online]. Mexico City, Mexico: Universidad Autónoma
50. Unemployment rate. OECD DATA [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>
51. United States Balance of Trade. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/balance-of-trade>
52. United States Consumer Price Index (CPI). TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/consumer-price-index-cpi>
53. United States Core Inflation Rate. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/core-inflation-rate>
54. United States Current Account to GDP. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/current-account-to-gdp>
55. United States Current Account. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/current-account>
56. United States Exports. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/exports>
57. United States GDP Annual Growth Rate. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/gdp-growth-annual>
58. United States GDP. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/gdp>
59. United States Imports. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/imports>
60. United States Unemployment Rate. TRADING ECONOMICS [online]. 2020 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/united-states/unemployment-rate>

Zadání bakalářské práce

Autor: David Tichý

Studium: I1700415

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Finanční management

Název bakalářské práce: **Postavení států NAFTA ve světovém hospodářství**
Název bakalářské práce AJ: The Position of NAFTA Countries in the World Economy

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl práce: Popsat a porovnat hospodářství států uskupení NAFTA vzájemně a v kontrastu s vybranými světovými uskupeními. Osnova: 1) Úvod 2) Teoretická část - Základní pojmy 3) Praktická část 4) Shrnutí výsledků 5) Závěry a doporučení 6) Seznam literatury

1) KADERÁBKOVÁ, Božena. Úvod do makroekonomie: neoklasický přístup. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova skripta. ISBN 80-7179-788-x 2) LIŠKA, Václav. Makroekonomie. Praha: Professional Publishing, 2002. ISBN 80-86419-27-4 3) JUREČKA, Václav. Makroekonomie. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3258-9

Garantující pracoviště: Katedra ekonomie,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Kovárník, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.10.2018